МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

Тема: «Особливості бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)»

Здобувача вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, групи ФМУП-22-1,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітня програма Управління публічними фінансами

Левонюка Андрія Івановича
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник Новицька Олена Валеріївна, к.е.н.
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної програми
Гордей Оксана Дмитрівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри публічних фінансів
протокол від «15» 01 2024 № 9

Завідувач кафедри Давиденко Надія Миколаївна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 17 01.02.2024 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки _____ _____ _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 86 балів 4 (добре) 08.02.2024 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Я.Т. Бондарук
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Н.М. Давиденко
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ О.Д. Гордєєв
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Г.О. Скрипник
(підпис) (ініціали, прізвище)

Секретар: _____ В.Ю. Шепіленко

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
І. Доповідь	від 0 до 10	10		Голова ЕК Т.Г. Бондарук
2.Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3.Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	20		Члени комісії Н.М. Давиденко О.Д. Гордєєв Т.С. Скрипник
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	5		Секретар В.Ю. Шепуленко
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	40		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	86		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
86	B	4 (добре)	08.02.2024	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Факультет/ННІ Факультет фінансів та цифрових технологій

Кафедра Публічних фінансів

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма «Управління публічними фінансами»

Затверджую

Завідувач кафедри публічних фінансів

Тетяна КОЛЯДА

«22» 12 2022

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкт) здобувачу вищої освіти

Левонюка Андрія Івановича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. **Тема** кваліфікаційної роботи (проєкту) «Особливості бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів»

Затверджена наказом ректора від «15» 11 2022 №1207

2. **Строк** здачі закінченої роботи 17.11.2023 р.

3. **Мета роботи** комплексний аналіз та систематизація теоретичних засад та практичного досвіду бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) в Україні.

Предмет дослідження особливості бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів).

Орієнтовна база дослідження: Державна казначейська служба України. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури та міністерство відновлення.

4. **Вихідні дані до роботи**: : навчальні посібники, підручники, методичні матеріали із питань бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів). У якості інформаційного забезпечення задіяно матеріали періодичних видань, статистичні дані органів державної влади, мережа Інтернет тощо.

5. **Перелік графічного матеріалу** 4 таблиці, 22 рисунки, 4 додатків.

6. **Зміст** випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ).

1.1. Сутність та форми бюджетних інвестицій

1.2.Методи, інструменти та механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

1.3. Нормативно – правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ) В УКРАЇНІ.

2.1. Аналіз державної інвестиційної діяльності

2.2. Оцінка та відбір державних інвестиційних програм (проєктів)

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ)

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Затвердження теми роботи	№207 від 15.11.2022	— " —
2.	Узгодження плану та завдання	22.12.22–15.01.23	— " —
3	Представлення 1-го розділу	до 30.04.2023	— " —
4.	Представлення 2-го розділу	до 05.09.2023	— " —
5.	Написання науков. статті	до 20.10.2023	— " —
6.	Представлення 3-го розділу	10. 11.2023	— " —
7.	Доопрацювання роботи	15.11.2023	— " —
8.	Попередній захист	17.11–25.11.2023	— " —
9.	Перевірка на акаром. плагіат	01.12–10.12.2023	— " —
10.	Отримання відгуку керівника	15.01-20.01.2024	— " —
11.	Рецензування роботи	22.01–26.01.2024	— " —
12.	Оформлення роботи	01.02–04.02.24	— " —
13.	Захист роботи	07.02–08.02.2024	08.02.2024

8. Дата видачі завдання «22» 12 2022р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ Новицька О.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо- професійної програми _____ Гордей О. Д.
(підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Левонюк.А.І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Особливості бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

Мета роботи полягає в комплексному аналізі та систематизації теоретичних засад та практичного досвіду бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) в Україні.

Завданнями роботи є визначити сутність та форми бюджетних інвестицій; охарактеризувати методи, інструменти та механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів); дослідити нормативно – правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів); проаналізувати державну інвестиційну діяльність в Україні; здійснити оцінку та відбір державних інвестиційних програм (проєктів); висвітлити перспективи розвитку бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів).

Предметом дослідження є особливості бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів).

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин, які бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів).

Базою дослідження виступає Державна казначейська служба України. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури та міністерство відновлення.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації, які щодо удосконалення бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) на сучасному етапі.

Одержані результати можуть бути використані у формуванні політичних рішень та стратегій уряду з метою оптимізації розподілу бюджетних коштів для інвестиційних проектів. Крім того, результати дослідження можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях у галузі економіки, фінансів та публічного управління для поглиблення розуміння та вирішення актуальних проблем бюджетного фінансування.

Кваліфікаційна робота містить 4 таблиці, 18 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел містить 43 найменування.

Ключові слова: бюджетна інвестиція, бюджетне фінансування, бюджетний кредит, державна програма, інвестиційний проєкт, субвенція, трансферт.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2023.

Рік захисту роботи 2024.

ABSTRACT

Features of budget financing of investment programs (projects)

The objective of the study is to conduct a comprehensive analysis and systematization of the theoretical foundations and practical experience of budget financing for investment programs (projects) in Ukraine. The tasks of the work include defining the essence and forms of budgetary investments; characterizing the methods, tools, and mechanisms for implementing budget financing for investment programs (projects); investigating the normative-legal regulation of budget financing for investment programs (projects); analyzing state investment activities in Ukraine; evaluating and selecting state investment programs (projects); highlighting the prospects for the development of budget financing for investment programs (projects).

The subject of the research is the peculiarities of budget financing for investment programs (projects). The object of the research is the set of economic relations that involve budget financing for investment programs (projects). The research is based on the State Treasury Service of Ukraine, the Ministry of Development of Communities, Territories, and Infrastructure, and the Ministry of Restoration.

The study concludes with formulated findings and recommendations aimed at improving budget financing for investment programs (projects) in the contemporary stage. The obtained results can be utilized in shaping governmental policies and strategies to optimize the allocation of budgetary funds for investment projects. Additionally, the research outcomes can contribute to further academic investigations in the fields of economics, finance, and public administration, enhancing the understanding and resolution of current issues in budget financing.

The qualification work includes 4 tables, 18 figures, and 4 appendices. The list of used sources contains 43 references.

Keywords: budget investment, budget financing, budget credit, state program, investment project, subsidy, transfer.

Year of qualification work completion: 2023.

Year of work defense: 2024.

Стор.

зміст

ВСТУП……. 9

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ). 12

1.1.Сутність та форми бюджетних інвестицій…….. 12

1.2.Методи, інструменти та механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)…….. 18

1.3. Нормативно – правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)…….. 23

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ) В УКРАЇНІ…….. 28

2.1. Аналіз державної інвестиційної діяльності …….. 28

2.2. Оцінка та відбір державних інвестиційних програм (проєктів)….. 38

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ).. 51

ВИСНОВКИ…… 57

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……... 60

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження особливостей бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) в сучасному світі важко переоцінити. По-перше, в умовах глобальної економічної нестабільності та постійно змінних ринкових умов, визначення ефективних стратегій розподілу державних коштів для інвестицій є критично важливим для забезпечення сталого економічного розвитку. По-друге, зростаюча конкуренція на глобальному ринку інвестицій ставить перед державами вимогу раціонального, ефективного та цілеспрямованого використання бюджетних коштів для стимулювання економічного зростання та підтримки конкурентоспроможності власного бізнесу. По-третє, в умовах швидкого технологічного розвитку і цифровізації економіки, аналіз оптимальних моделей фінансування стартапів, інноваційних підприємств та дослідницьких проектів стає критично важливим для забезпечення технологічного лідерства та інноваційного розвитку.

Дослідження даної теми надзвичайно актуальне, оскільки залежність бізнесу, громадян та уряду від інвестиційних проектів зростає у зв'язку зі змінами в глобальній економіці. Вивчення особливостей бюджетного фінансування дозволить визначити ефективні стратегії використання державних коштів для стимулювання інвестиційної активності та розвитку ключових галузей економіки. Крім того, в контексті постійних викликів, таких як кліматичні зміни та геополітична нестабільність, розуміння оптимального розподілу бюджетних коштів є критичним для забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності країни. Дослідження буде сприяти покращенню прозорості та ефективності управління бюджетними ресурсами, що є важливим елементом боротьби з корупцією та недобросовісним використанням коштів публічних фондів.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. У вітчизняній економічній літературі питання бюджетного фінансування

розглядають такі вчені як Бойчук Р. П., Ватаманюк-Зелінська У. З., Возняк Г.В., Гетманець О. П., Кириленко О.П., Ліснічук О. А., Сінько Я. В., Слободянюк Н. О., Ткачук Н. М., Федорчак О. В., Фесенко О. М., та інші.

Окремі питання, пов'язані з даною проблемою, піднімаються в наукових джерелах. Незважаючи на це, питання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) постійно вимагає додаткового дослідження в контексті нових соціально - економічних умов.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є комплексний аналіз та систематизація теоретичних засад та практичного досвіду бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) в Україні.

Для виконання поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність та форми бюджетних інвестицій;
- охарактеризувати методи, інструменти та механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів);
- дослідити нормативно – правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів);
- проаналізувати державну інвестиційну діяльність в Україні;
- здійснити оцінку та відбір державних інвестиційних програм (проєктів);
- висвітлити перспективи розвитку бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів).

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин, які бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів).

Предмет дослідження. Предметом дослідження є особливості бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів).

Методи дослідження. У кваліфікаційні роботі використано наступні загальнонаукові і спеціальні методи наукових досліджень: аналізу та синтезу, логічного узагальнення, морфологічний метод (визначення сутності та форм бюджетних інвестицій та характеристика методів, інструментів та механізму

реалізації державної інвестиційної політики; дослідження нормативно – правового регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)); графічний і табличний методи (аналіз державної інвестиційної діяльності в Україні; оцінка та відбір державних інвестиційних програм (проєктів)); метод аналізу та синтезу (при висвітленні перспектив розвитку бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)).

База досліджень. Державна казначейська служба України. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури та міністерство відновлення.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становлять: навчальні посібники, підручники, методичні матеріали із питань бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів). У якості інформаційного забезпечення задіяно матеріали періодичних видань, статистичні дані органів державної влади, мережа Інтернет тощо.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Отримані результати дослідження мають велике значення для практичного впровадження ефективних стратегій бюджетного фінансування інвестиційних програм в Україні, сприяючи стимулюванню економічного зростання та підвищенню конкурентоспроможності країни. Отримані рекомендації можуть бути використані у формуванні політичних рішень та стратегій уряду з метою оптимізації розподілу бюджетних коштів для інвестиційних проектів. Крім того, результати дослідження можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях у галузі економіки, фінансів та публічного управління для поглиблення розуміння та вирішення актуальних проблем бюджетного фінансування.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить 4 таблиці, 22 рисунки, 4 додатків. Список використаних джерел містить 43 найменування.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ)

1.1 Сутність та форми бюджетних інвестицій

На сучасному етапі регулювання бюджетного інвестування у законодавстві проводиться лише в загальному вигляді, що у деякій мірі можна пояснити відсутністю комплексного погляду на проблеми функціонування системи бюджетного інвестування і її законодавчої основи, а також тривалим нерозумінням сутності публічних інвестиційних правовідносин. Одночасно саме бюджетні інвестиції повинні забезпечувати здатність країни ставити і виконувати задачі, які спрямовані на забезпечення стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку, та покликані запобігти ймовірним загрозам економічній безпеці держави із використанням важелів, властивих ринковій економіці [1].

Дефініція «бюджетні інвестиції» у діючому законодавстві не надається. Визначення «інвестиції» відображено в ст.1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» – як «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [2]. Проте, бюджетні кошти, які складають вказані цінності, не відокремлені від інших, як вид інвестицій.

Відповідно до декларативної норми ст.2 Бюджетного кодексу України (далі - БК України) законодавець встановив дефініції: «державний інвестиційний проєкт», «державні капітальні вкладення» і «інвестиційний проєкт». Дані категорії надають характеристику інвестиційній діяльності як державній діяльності, яка відбувається у різних галузях суспільного виробництва із застосуванням державних коштів. Однак структура даних коштів, котрі є по суті інвестиціями, визначається по різному. В дефініції

«інвестиційний проєкт» основою є бюджетні кошти, адже це «комплекс заходів, які визначені на основі національної системи цінностей та задач інноваційного економічного розвитку і спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання котрих відбувається із застосуванням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій» (п.26 ст.2 БК України) [3]. Вказані інвестиції у вигляді бюджетних коштів, чи позичок, або кредитів мають різну економічну природу і потребують сучасних правових засобів регулювання, що повинно відображатись у БК України.

Нині існують, як широкі тлумачення бюджетних інвестицій, що охоплюють усі бюджетні кошти, так і тлумачення, які характеризують окремі риси даних грошових коштів (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Сутність поняття «бюджетні інвестиції» за різними науковцями

№	Автор, джерело	Характеристика
1	У.З. Ватаманюк-Зелінська [4, с.86]	«Всі капітальні видатки державного бюджету, які стосуються матеріальних та нематеріальних активів, спрямовані на реалізацію різноманітних бюджетних програм (науково-технічних та соціально-економічних), а також видатки на фінансування пріоритетних проектів регіонального розвитку з метою покращення рівня життя та задоволення потреб населення».
2	Н.О. Слободянюк [5, с.274–275]	«Кошти виділені із бюджету та спрямовані на підвищення та поліпшення вартості майна, що перебуває у власності держави, з метою отримання інвестиційного доходу на основі капіталізації та досягнення соціально - економічних ефектів».
3	Р.П. Бойчук [6, с.14–15].	«Напрями та розміри витрачання бюджетних коштів».
4	О. П. Кириленко, Б. С.Малиняк [7]	«Бюджетні інвестиції дієвим інструментом державного регулювання, що спрямовується на соціально-економічний розвиток, що сприяє стабілізації економіки і забезпечують перерозподіл інвестиції відповідно потреб економіки».
5	М. Бліхір [1]	«Вкладення бюджетних коштів у відтворення основного капіталу з метою зростання державних (муніципальних) активів та реалізації загальнодержавних (муніципальних) завдань».

Джерело: складено автором на основі даних

Враховуючи надані визначення, вважаємо, що бюджетні інвестиції є законодавчо встановленим обсягом бюджетних коштів, які спрямовуються на реалізацію державних чи місцевих інвестиційних програм чи проєктів.

Основна мета бюджетних інвестицій полягає в інвестиційному забезпеченні розвитку реального економічного сектора і соціальної сфери. Ефективне бюджетне інвестування впливає на формування такої системи надання суспільних послуг, котра забезпечує високий рівень соціально-економічного розвитку, підвищує рівень матеріального благополуччя населення, забезпечує матеріально-технічну базу соціальної сфери, а також активізує інвестиційні процеси ті економічне зростання в державі [8].

Головними задачами бюджетних інвестицій є:

1) забезпечення бюджетної дисципліни;

2) забезпечення ефективного розподілу інвестиційних ресурсів;

3) забезпечення ефективного застосування інвестиційних ресурсів [5].

У. З. Ватаманюк-Зелінська зазначає, що більш детально розглянути суть бюджетних інвестицій можна по функціях, котрі вони виконують [4]. Переважно, науковці виокремлюють три головні функції бюджетного інвестування (рис 1.1):

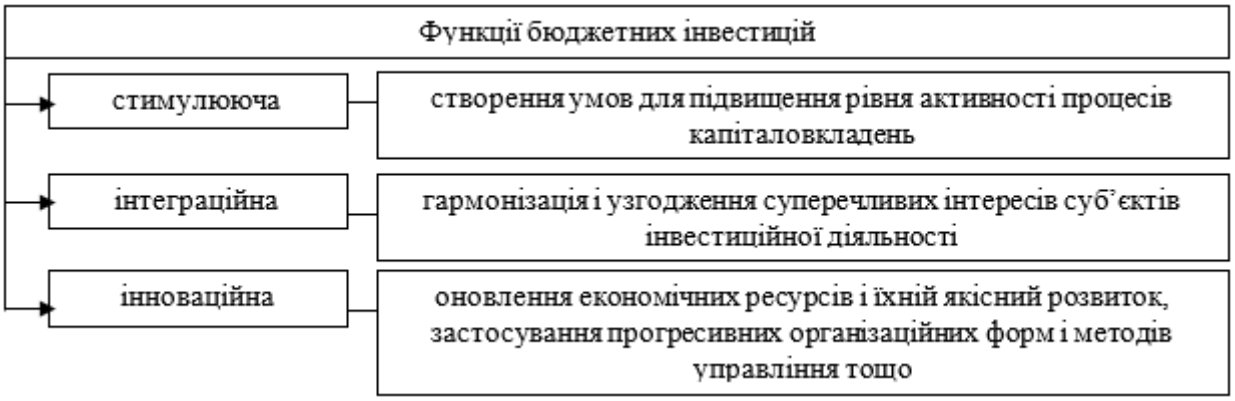

Рис 1.1. Функції бюджетних інвестицій

Джерело: складено автором на основі [9]

Бюджетні інвестиції поділяються на: економічні, соціальні, екологічні та інвестиції в оборону і безпеку країни.

Бюджетні кошти, як і інші види інвестицій, реалізуються в державних інвестиційних програмах (проєктах), хоча, це можуть бути грошові кошти різних бюджетів із різних джерел походження, адже згідно із ст.10 «Джерела фінансування інвестиційної діяльності» Закону України «Про інвестиційну

діяльність», інвестиційна діяльність може відбуватись завдяки: власним фінансовим ресурсам інвестора; позичковим фінансовим коштам інвестора (облігаційні позики, банківські і бюджетні кредити); залученим фінансовим коштам інвестора (кошти, отримані від продажу акцій, пайові і інші внески громадян та юридичних осіб); бюджетним інвестиційним асигнуванням; безоплатним і благодійним внескам, пожертвуванням організацій, підприємств і громадян [2].

Відповідно формами бюджетного інвестування є: (рис 1.2).

Рис 1.2. Форми бюджетування

Джерело: складено автором на основі [10]

Одним із основних напрямів фінансового забезпечення розвитку економіки є фінансування завдяки Державному бюджету національних, державних і міждержавних програм. Розробка та реалізація програми передбачає вирішення задач економічної структурної перебудови, створення сучасних технологій і продукції, які забезпечують конкурентоспроможність, зниження рівня залежності від імпорту, ресурсо- та енергозбереження, підвищення рівня продуктивності праці. Розробки, які мають соціально - економічне значення та високий рівень завершеності, включаються до державної угоди на плановий рік.

Фінансове забезпечення програми відбувається завдяки коштам, які передбачені у Державному бюджеті на фінансування державних науково–технічних програм, та завдяки коштам інноваційних фондів і коштам заінтересованих суб’єктів господарської діяльності, організацій та інших інвесторів.

Кошти, виділені на реалізацію програми із Державного бюджету та інноваційних фондів, є цільовими асигнуваннями і не можуть використовуватись виконавцями і співвиконавцями програми на будь-який інший напрям.

Для бюджетного фінансування інвестиційних проєктів характерне виділення державних асигнувань на капітальні вкладення у виробничу сферу. Суть даної форми полягає у тому, що держава виходячи із власних фінансових можливостей проводить конкурсний відбір найнеобхідніших і найдієвіших проєктів. Обсяг видатків встановлюється на основі спеціальних кошторисів, в котрих визначається вартість спорудження об'єктів. Головні форми державної підтримки реалізації інвестиційних проєктів показано на рис 1.3. Із метою проведення моніторингу реалізації інвестиційних проєктів, котрим надана державна підтримка, ці проекти вносяться до Державного реєстру інвестиційних проєктів.

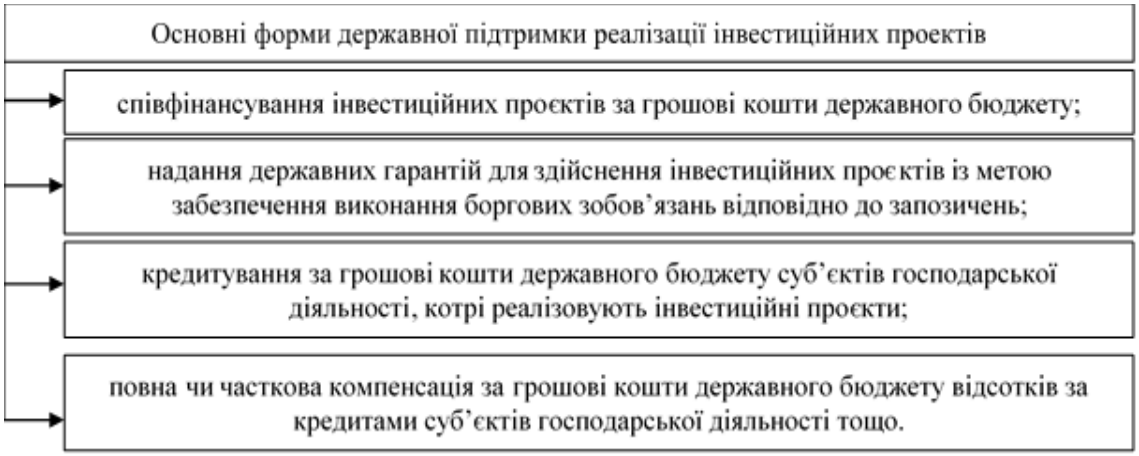

Рис 1.3. Основні форми державної підтримки реалізації інвестиційних проектів

Джерело: складено автором на основі [15]

Кошторисне фінансування є головною формою, завдяки котрій проводяться бюджетні видатки. Це виділення бюджетних асигнувань на основі спеціального планово-фінансового документа – кошторису. Визначає в безповоротному та безоплатному порядку обсяги грошових коштів на

фінансування певних об'єктів (програм, заходів) із визначенням їхнього цільового призначення та розподілом щодо окремих періодів фінансування.

Державні трансферти є невідплатними та безповоротними платежами із бюджету юридичним та фізичним особам, котрі не призначені для придбання товарів чи послуг, надання кредиту чи на виплату непогашеної заборгованості. Не усі державні трансферти вважаються бюджетними інвестиціями. До бюджетних інвестицій відносяться капітальні трансферти, котрі передбачені для придбання капітальних активів, компенсації втрат, які пов’язані із пошкодженням основного капіталу, чи на збільшення капіталу одержувачів. Дані грошові кошти мають цільове призначення.

Державна субвенція є цільовим виділенням грошових коштів із бюджету суб'єктам господарської діяльності на фінансування певних програм та проєктів на умовах співфінансування.

Бюджетні кредити є наданням грошових коштів із бюджету суб'єктам господарської діяльності на поворотній та платній основі. Вони відрізняються від банківських кредитів порівняно нижчим рівнем відсоткових ставок та наданням на більш пільгових умовах, а також даний кредит вважається інвестицією, так як надається державним організаціям, тобто знаходиться у межах одного власника, за аналогією фінансової установи, яка входить до складу фінансово-промислової групи [10].

Отже, бюджетні інвестиції є основним інструментом державного впливу на економіку, суспільство і інфраструктуру. Їхня суть полягає у фінансовій підтримці програм, проєктів, спрямованих на розвиток країни, включаючи інфраструктурні об'єкти, освіту, науку і соціальні програми. напрями вкладання коштів у різноманітні економічні сфери відображають різноманітні форми бюджетних інвестицій, які сприяють сталому розвитку і конкурентоспроможності країни.

1.2 Методи, інструменти та механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

Бюджетне фінансування інвестиційних програм та проєктів є ключовим інструментом державного впливу на економічний розвиток та стимулювання інноваційного потенціалу. Цей процес передбачає використання державних фінансових ресурсів для забезпечення реалізації стратегічних проектів у сферах, що є пріоритетними для країни. В основу бюджетного фінансування покладені систематичні процедури планування та контролю бюджетних коштів, які сприяють ефективному використанню обмежених ресурсів у сфері інвестицій.

Методи реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) показано на рис 1.4.

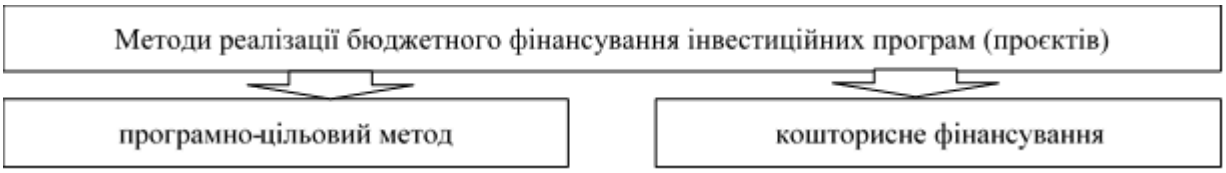

Рис 1.4. Методи реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

Джерело: авторська розробка

Варто приділити увагу застосуванню програмно–цільового методу (далі - ПМЦ) під час бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) розвитку. Суттю ПЦМ у бюджетному процесі є структуризація ресурсів навколо бюджетних програм із визначеними стратегічними задачами і цілями, котрі мають досягтися у визначені строки за бюджетні кошти [11]. Під ПЦМ бюджетування мається на увазі система планування і управління бюджетними коштами у середньостроковій перспективі, що спрямована на розроблення і реалізацію бюджетних програм, що орієнтовані на кінцевий результат. Використання програмно-цільового підходу у бюджетному процесі надає змогу зрозуміти, на що витрачаються бюджетні кошти, адже конкретніше визначаються мета і задачі бюджетної програми,

встановлюються критерії її оцінки, а також підвищується рівень ефективності розподілу і застосування бюджетних коштів через визначення доцільності і пріоритетності окремих бюджетних видатків. Окрім цього, спостерігається бюджетна прозорість, підвищується рівень контролю бюджетної програми, відповідальність безпосередньо головного розпорядника бюджетних коштів за досягнення планових показників його діяльності [7]. Основним елементом ПЦМ є стратегічне планування. Ефективність та послідовність державної політики залежить від послідовності дій стосовно запровадження стратегії економічного розвитку держави. Враховуючи те, що за реалізацію державної політики у певному напрямі відповідають профільні міністерства і відомства, розробка ними довгострокових планів власної діяльності є важливою умовою реалізації загальнодержавної стратегії. Даний підхід надає змогу врахувати специфіку кожної галузі, а також ефективно скоординувати дії усіх виконавчих органів влади для досягнення стратегічних цілей [11].

Розглядаючи кошторисне фінансування, як ще важливий метод бюджетного інвестування, варто наголосити, що обсяги видатків на інвестиційні проєкти встановлюються на основі складених кошторисів. Даний метод є традиційним методом, котрий застосовується у бюджетній системі [12].

Основні етапи реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) показано на рис 1.5.

Рис 1.5. Основні етапи реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

Джерело: авторська розробка

Традиційно для здійснення заходів державної регіональної політики передбачено фінансові механізми, джерелом котрих є бюджетні кошти. Бюджетні механізми є системою, певних видів бюджетних відносин, форм, методів, інструментів і важелів формування і застосування бюджетних коштів в цілях сталого, інклюзивного розвитку регіону. Одночасно бюджетні механізми є добре налагодженою економічною структурою, котра відображає послідовність та методи дій певних органів державної влади під час процесу мобілізації і застосування бюджетних коштів [13].

Розкривши суть визначених бюджетних механізмів, застосовуючи метод групування проведемо систематизацію фінансових механізмів реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) (табл. 1.2) на базі критерію ресурсного забезпечення і фінансових інструментів.

Таблиця 1.2

Фінансові механізми реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

Бюджетні механізми	**Джерела фінансування**	**Фінансові інструменти**
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам	Державний бюджет	- Субвенція - Базова дотація - Стабілізаційна дотація
Трансферти з місцевих бюджетів до державного	Місцеві бюджети	- Реверсна дотація
Капітальні видатки	Державний бюджет, місцеві бюджети	- Капітальне будівництво (придбання) - Капітальний ремонт, - Реконструкція та реставрація - Капітальні трансферти
Державні цільові програми	Державний бюджет	- Видатки державного бюджету у розрізі програмної класифікації
Програми і заходи включаючи інвестиційні програми і проекти, що реалізуються ДФРР	Державний бюджет, місцеві бюджети	- Кошти ДФРР на фінансування програм і заходів, включаючи інвестиційні програми і проєкти
Угода щодо регіонального розвитку	Державний бюджет, місцеві бюджети	Видатки державного бюджету за програмною класифікацією Кошти державного фонду регіонального розвитку на фінансування спільних заходів

Джерело: складено автором на основі [14]

Відповідно до результатів систематизації можна сказати, що основним джерелом бюджетних механізмів бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) є державний бюджет.

Для наочного відображення на рис 1.6 відобразимо механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів). У складі кожного із наведених механізмів функціонують різні форми і джерела фінансування, методи мобілізації фінансових ресурсів, методи розподілу і форми витрат фінансових ресурсів, побудови фінансових відносин, а також фінансовий інструментарій і нормативно - правове забезпечення.

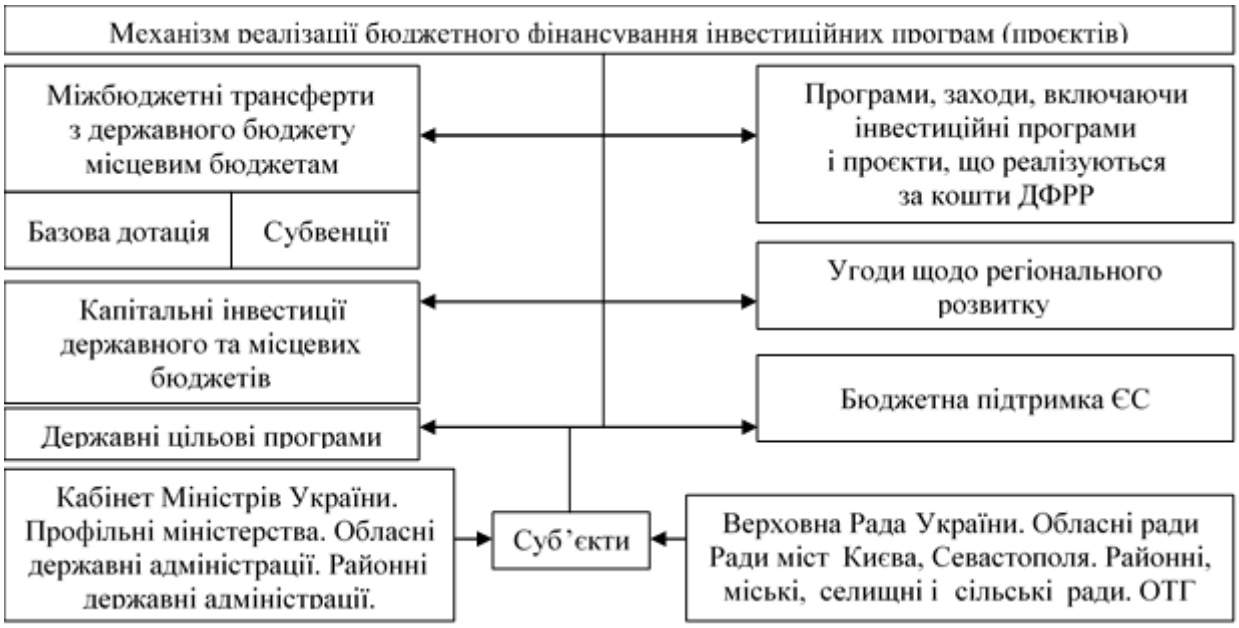

Рис 1.6. Механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

Джерело: складено автором на основі [14]

Механізм бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) реалізується на принципах, котрі визначають напрями, методи, форми і підходи:

1. Принципи державної доцільності. Враховуючи обмеженість бюджетних коштів під час проведення бюджетних інвестицій, потрібно здійснити аналіз їх доцільності і визначити головні напрями і вплив зазначених інвестицій на економіку країни загалом.

2. Принцип державної пріоритетності. Бюджетні інвестиції здійснюються виключно у визначені на загальнодержавному рівні і закріплені законодавчими актами пріоритетні напрями, котрі відповідають прийнятій національній програмі розвитку держави.

3. Принцип забезпечення економічної безпеки країни. Одним із головних критеріїв оцінки здійснення бюджетних інвестицій має бути показник забезпечення економічної безпеки держави, тобто головним пріоритетним напрямом стосовно бюджетного інвестування є підтримка економічної безпеки держави і регіонів.

4. Принцип інноваційної спрямованості. Під час бюджетного інвестування пріоритетними мають бути напрями, котрі включають в себе інноваційну складову, зокрема напрями, котрі надають можливість перейти на вищий рівень технологічного укладу і створюють конкурентоспроможність економіки країни.

5. Принцип економічної ефективності. Із огляду на природу інвестицій, вони обов’язково мають бути економічно ефективними.

6. Принцип соціальної ефективності. Враховуючи те, що бюджетні інвестиції містять загальнодержавний характер, то, окрім економічної ефективності, вони мають мати ще й соціальну складову, зокрема: збільшення робочих місць, підвищення рівня продуктивності праці, підвищення рівня життя населення тощо, тобто соціальна складова є обов’язковою вимогою стосовно вибору напрямів бюджетних інвестицій.

7. Принцип досягнення мети (кінцевого результату). Бюджетні інвестиції, які проводяться через державні цільові програми і інвестиційні проєкти, мають мати кінцевий результат. Нині в Міністерстві фінансів активно запроваджується програмно-цільовий метод, котрий спрямовується на вирішення даного питання.

8. Принцип мультиколінеарності. Враховуючи те, що ефективність бюджетних інвестицій є нижчою у порівнянні із приватними, вони повинні

служити підґрунтям для приватних інвестицій, тобто створювати належні умови для стимулювання останніх.

9. Принцип прозорості проєктів. Державні цільові програми чи інвестиційні проєкти мають пройти публічне обговорення на рівні державних, наукових і громадських слухань, а також повинна надаватись інформація щодо їхньої реалізації і результатів. Це дасть змогу підвищити рівень довіри до державних органів влади і одержати підтримку у реалізації державної національної програми розвитку економіки держави від усіх верств населення [16].

Отже, механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) включає в собі декілька основних етапів, таких як ідентифікація пріоритетних проєктів, виділення бюджетних коштів, укладання угод із підприємницькими структурами або організаціями, контроль за виконанням проєктів і оцінка їх ефективності. Державні органи часто застосовують конкурсні процедури для відбору проєктів, які мають найбільший потенціал для економічного розвитку та інфраструктури. Такі механізми сприяють забезпеченню прозорості і ефективного застосування державних ресурсів, що є основними факторами успішної реалізації інвестиційних програм та проєктів. Регулярний моніторинг і оцінка результатів надають можливість вчасно вносити корективи для досягнення найкращих показників у сфері економічного зростання та соціального розвитку.

1.3 Нормативно – правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів)

Реалізація програм та проектів у будь-якій країні світу потребує фінансових ресурсів, одним із джерел яких є інвестиції. Уряд на постійній основі приділяє увагу визначенню важливих для економіки об’єктів інвестування, створенню належних умов для інвесторів і пошуку шляхів

підвищення рівня ефективності інвестиційної діяльності у нашій країні. Із метою реалізації масштабних інвестиційних, соціально-значимих програм та проєктів, розвитку міжнародного економічного співробітництва в Україні за дорученням Президента України 31 березня 2021 року Урядом було створено державне підприємство «Національний фонд інвестицій України» (далі - Націнвестфонд), функціонування котрогго націлене на удосконалення державного регулювання інвестиційною діяльністю. Бюджетна підтримка інвестиційних програм (проєктів) відбувається на підставі бюджетного і іншого законодавства [17].

Базовим нормативно – правовим документом регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) є Конституція України, в котрій визначено Положення стосовно забезпечення державою соціальної орієнтації економіки нашої країни та гарантування захисту прав всіх суб'єктів [18].

Основним, на наше переконання, нормативно – правовим документом регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) є Закон України «Про інвестиційну діяльність» (стаття 1), в котрому визначено поняття інвестиції. На підставі цього, можна сказати, що бюджетні кошти є вказаними цінностями, котрі не відокремлені від інших грошових коштів.

Стаття 3 Закону України «Про інвестиційну діяльність» встановлює «державне інвестування державних інвестиційних проектів або місцеве інвестування за рахунок бюджетних коштів або позик або кредитів здійснюється на підставі бюджетного законодавства» [2]. Отже, законодавець вказує на важливості публічно-правового регулювання державної інвестиційної діяльності. Також державна інвестиційна діяльність, джерелом котрої є бюджетні кошти, відбувається із метою одержання соціально-економічного ефекту порівняно із приватною інвестиційною діяльністю, метою котрої є прибуток. Із цих позицій потребує врахування особливості бюджетного інвестування, як різновиду державної інвестиційної діяльності,

визначення джерел походження бюджетних інвестицій і обґрунтування доцільності вибору інвестиційних об’єктів.

В статті 10 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначено перелік джерел фінансування інвестиційної діяльності [2]. Отож, як джерело інвестиційної діяльності бюджетні інвестиції визначені, але їх економічне призначення, як фінансових ресурсів, які встановлюється бюджетом в визначених обсягах і на певні цілі відрізняється відповідно до економічної сутності від державних кредитів і позик, які застосовуються на підставі принципів зворотності, платності і строковості. І дані ознаки бюджетних інвестицій, як потужного інструмента державного регулювання інвестиційної діяльності, потребують законодавчого забезпечення джерела їхнього походження і застосування. До того ж, бюджетні кошти, які спрямовуються на фінансування визначених видатків, регламентуються БК України та законодавчо обмежені визначеними обсягами і цілями. Державні інвестиції із бюджету на соціально - економічні цілі, зазвичай, надаються без адресного спрямування на певні об'єкти, адже мають суспільне призначення. Про це говорить і приклад з інвестиційної діяльності достатньо спроможної країни – США. На думку Е.К. Мак-Нікол (McNichol, 2019), пропозиція президента Д. Трампа стосовно розвитку інфраструктури, зокрема, ремонт доріг країни у 2019 році завдяки бюджетним коштам, які спрямовуються у формування трастових фондів «додало б 200 мільярдів доларів в «нові » фонди, які, за ствердженням адміністрації, могли б підтримати як мінімум 1,5 трильйона доларів інвестицій, але в довгостроковій перспективі це сильно скоротить трастовий фонд шосе – і передбачає, що штати і населені пункти будуть заповнювати цю прогалину » [19]. Таким чином, державні інвестиції у вигляді бюджетних коштів на ремонт доріг країни, котрі спрямовуються у фонд, під час реалізації інвестиційного проєкту у конкретному регіоні створюють додатковий тягар на місцеві бюджети.

Наступним законодавчим документом регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) є БК України в котрому

вказані визначення понять: «державний інвестиційний проект», «державні капітальні вкладення» та «інвестиційний проект». Важливою ланкою зв'язку бюджетного інвестування є механізм фінансування проєктів (програм), котрий реалізується завдяки субвенціям; грошовим коштам, які передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів із інших місцевих бюджетів; додаткових дотацій. Перерахунок міжбюджетних трансфертів в порядку, встановленому у статті 108 Бюджетним кодексом України, проводять відповідні органи Державної казначейської служби України [3].

Ресурсна спроможність бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) визначається на основі Закону України «Про Державний бюджет України» [20], котрим встановлені правила формування і застосування державного бюджету України, включаючи бюджетні видатки на інвестиційні програми (проєкти). Закон України «Про Державний бюджет України» є головним законодавчим актом, котрий визначає розміри і напрямки застосування державних коштів на наступний рік. Даний закон визначає обсяги фінансування національних інвестиційних програм і проектів, котрі спрямовані на регіональний розвиток, що дозволяє проводити ефективну взаємодію усіх відповідальних за розвиток території і громади на партнерських засадах. Отже, Закон України про Державний бюджет відіграє ключову роль у забезпеченні фінансово–бюджетних відносин, адже він визначає обсяги і напрямки фінансування національних інвестиційних програм і проєктів, котрі спрямовані на розвиток регіонів, а також встановлює порядок виділення грошових коштів на регіональний розвиток, є важливим інструментом для забезпечення розвитку. Серед таких бюджетних інвестиційних ресурсів, можна виокремити кошти ДФРР (діяльність котрого врегульована статтею 24 БК України), інвестиції, трансферти із державного бюджету (базова дотація), субвенції на соціально–економічний розвиток, кредитні ресурси (включаючи запозичення органів місцевого самоврядування (міських рад)) і кошти міжнародних фінансових організацій, котрі надаються в рамках реалізації різних проєктів із відновлення інфраструктури.

Нормативно – правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) у нашій країні також здійснюється шляхом прийняття Верховною Радою законодавчих актів, видання указів Президента, нормативних актів Уряду (постанов, розпоряджень). Закони, законодавчі і нормативні акти визначають об’єкт та зміст регулювання бюджетного інвестування.

Отже, нормативно-правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) визначає головні правила, процедури і умови, за котрих відбувається виділення і використання бюджетних коштів на реалізацію інвестиційних заходів. На сучасному етапі, впровадження бюджетного інвестування потребує нормативно - правового визначення механізму інвестування, а саме встановлення дефініції «бюджетні інвестиції» шляхом внесення змін до БК України, у ст.2 «Визначення основних термінів» та узгодження змісту п.20-1 ст.2 щодо визначень «державний інвестиційний проект» та п.26 ст.2 «інвестиційний проект».

РОЗДІЛ 2
СУЧАСНИЙ СТАН БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ) В УКРАЇНІ

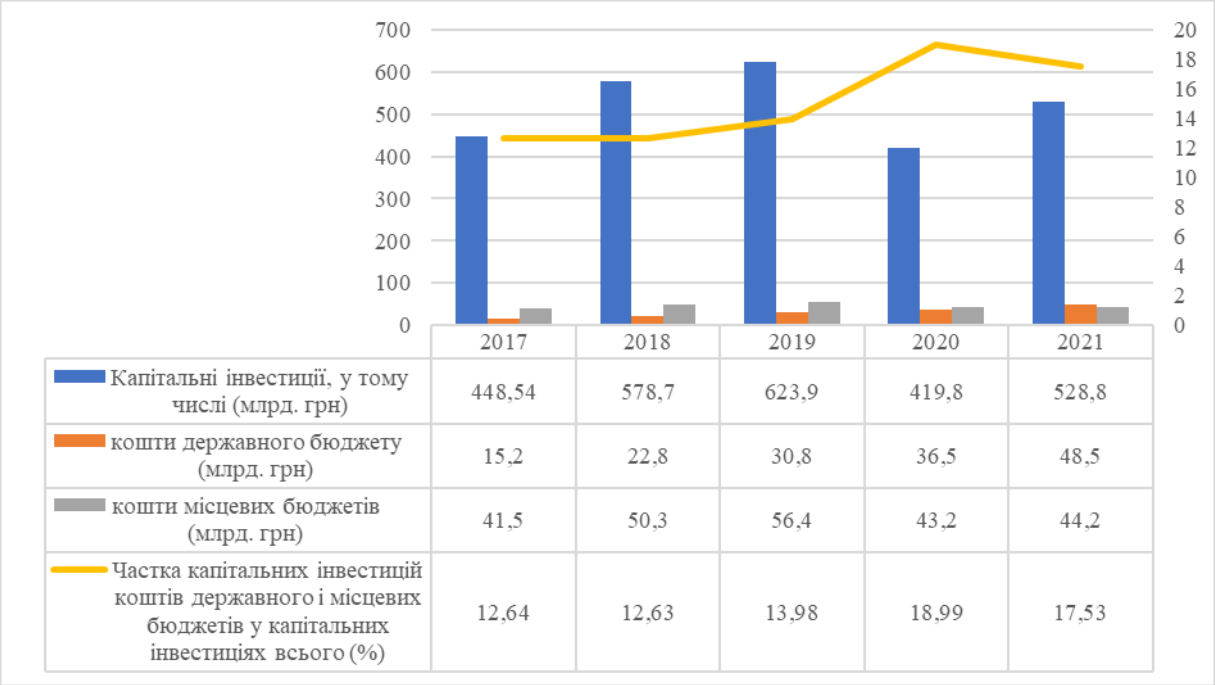
2.1 Аналіз державної інвестиційної діяльності

Державна інвестиційна діяльність є важливим інструментом економічного розвитку країни, який має значний вплив на її конкурентоспроможність та соціально-економічний розвиток. У змінних умовах сучасного світу держави активно залучають інвестиції для стимулювання інновацій та технологічного прогресу, підтримки промисловості та соціальної сфери. Аналіз державної інвестиційної діяльності відображає не тільки масштаби інвестиційних зусиль, але й ефективність витрачання державних коштів, спрямованих на розвиток ключових секторів економіки та забезпечення сталого зростання країни.

На сьогоднішній день, в умовах загострення конкуренції на світовому ринку, держави активно використовують інвестиційні стратегії для створення сприятливого бізнес-середовища та приваблення іноземних інвесторів. Важливо зазначити, що успішна державна інвестиційна політика має бути відповідно скоординована з фіскальною та монетарною політикою для забезпечення макроекономічної стабільності. Крім того, забезпечення прозорості та ефективного контролю за витратами державних інвестицій є важливим фактором для запобігання корупції та недбалого витрачання публічних коштів. Поєднання ретельного аналізу результатів інвестиційної діяльності та постійного моніторингу є ключовими елементами для визначення оптимальних стратегій подальшого економічного зростання та розвитку країни.

На основі рис.1.6. проаналізуємо державну інвестиційну діяльність в Україні.

Одним із основних цільових показників державної політики активізації інвестиційної діяльності є капітальні інвестиції [21]. Аналіз зміни обсягів капітальних інвестицій в Україні за період 2017-2021 засвідчив наявність сталого тренду до їх зростання (рис 2.1).

	2017	2018	2019	2020	2021
Капітальні інвестиції, у тому числі (млрд. грн)	448,54	578,7	623,9	419,8	528,8
кошти державного бюджету (млрд. грн)	15,2	22,8	30,8	36,5	48,5
кошти місцевих бюджетів (млрд. грн)	41,5	50,3	56,4	43,2	44,2
Частка капітальних інвестицій коштів державного і місцевих бюджетів у капітальних інвестиціях всього (%)	12,64	12,63	13,98	18,99	17,53

Рис 2.1. Динаміка бюджетних капітальних інвестицій протягом 2017-2021 років

Джерело: складено автором на основі [22]

Обсяг капітальних інвестицій у 2020 році зменшився на 32,6% порівняно з попереднім роком, скоріш за все в результаті впливу пандемії COVID-19, що призвело до змін у пріоритетах виділення державних коштів.

На фоні загального зменшення обсягу капітальних інвестицій у 2020 році, кошти державного бюджету зросли на 24,8%, в той час як кошти місцевих бюджетів зменшилися на 23,4%. Це може свідчити про збільшену увагу держави до інвестиційних проектів на рівні центрального уряду та перерозподіл фінансових ресурсів для боротьби з економічними наслідками пандемії.

Аналізуючи частку капітальних інвестицій, фінансових коштів державного та місцевих бюджетів в загальній структурі капітальних

інвестицій, можна відзначити, що в 2020 році спостерігався різкий ріст цієї частки, збільшившись з 13,98% у 2019 році до 18,99%. Це свідчить про активність державних та місцевих органів управління у сприянні економічному зростанню через активне вкладання коштів у великомасштабні проекти та інфраструктурні програми.

Поступове зростання обсягу капітальних інвестицій у 2021 році на 26,4% в порівнянні з 2020 роком, а також збільшення обсягу коштів державного і місцевих бюджетів у порівнянні з попередніми роками, свідчать про позитивні тенденції в економіці країни та підтверджують певний рівень стабільності та відновлення після пандемії.

Важкий воєнний 2022 р. показав здатність місцевого самоврядування гідно протистояти будь-яким викликам, зокрема й у частині бюджетного забезпечення. Стійкість бюджетної системи загалом і місцевих фінансів зокрема багато в чому залежить від характеру міжбюджетних відносин, зокрема міжбюджетних трансфертів.

У результаті проведеного аналізу даних Міністерства фінансів бачимо, що сума власних доходів місцевих бюджетів невпинно зростає, тоді як зміна суми міжбюджетних трансфертів має нестійкий характер (рис 2.2).

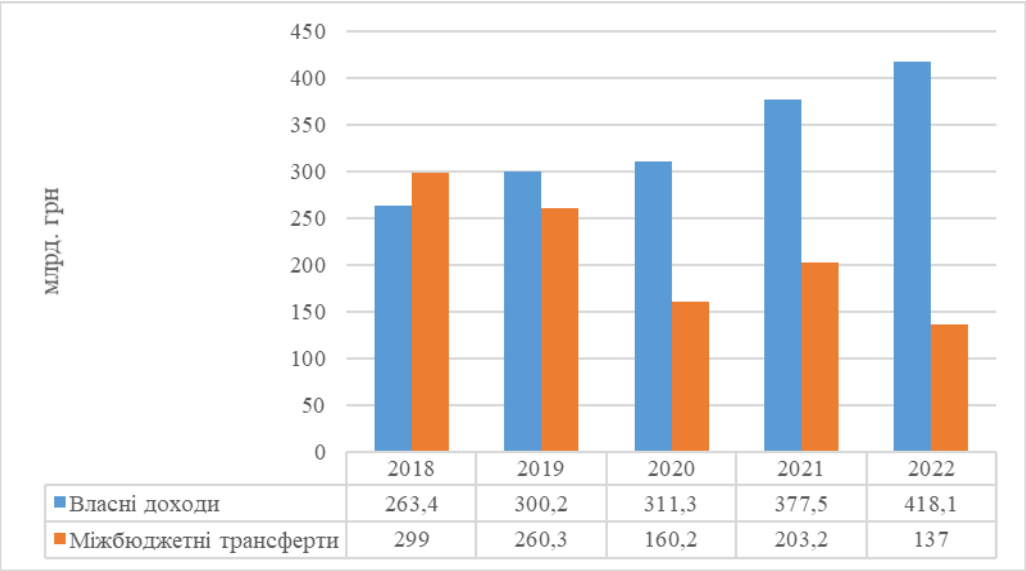
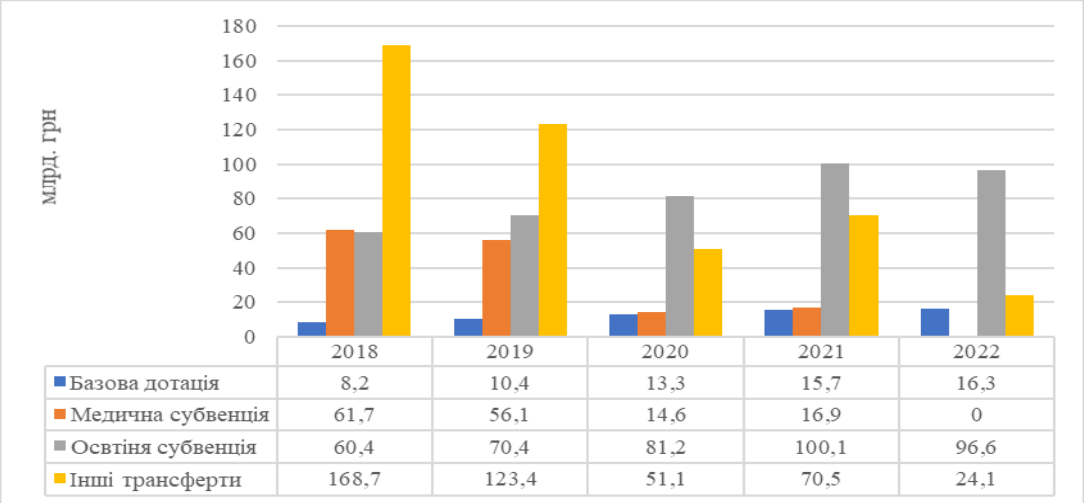

Рис. 2.2. Частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів

Джерело: складено автором на основі [23,24]

Левова частка (понад 80 %) у трансфертах належить цільовим трансфертам (субвенції) (рис. 2.3). Це свідчить про низьку автономність щодо розпоряджання коштами, отриманими з державного бюджету, адже субвенції мають цільовий характер і не дають змоги органам місцевого самоврядування вільно розпоряджатися такими коштами.

	2018	2019	2020	2021	2022
Базова дотація	8,2	10,4	13,3	15,7	16,3
Медична субвенція	61,7	56,1	14,6	16,9	0
Освтіня субвенція	60,4	70,4	81,2	100,1	96,6
Інші трансферти	168,7	123,4	51,1	70,5	24,1

Рис. 2.3. Динаміка і структура міжбюджетних трансфертів у 2018–2022 роках (млрд. грн)

Джерело: складено автором на основі [23,24]

Базова дотація – трансферт, що надають із державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій.

Механізм горизонтального вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети з індексом податкоспроможності нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію, для підвищення рівня їхньої бюджетної забезпеченості, натомість місцеві бюджети з індексом податкоспроможності вище 1,1 перераховують частину своїх бюджетних ресурсів (реверсну дотацію) для підтримки менш спроможних громад. Горизонтальне вирівнювання для бюджетів місцевого самоврядування здійснюється лише за податком на доходи фізичних осіб.

На 2022 р. горизонтальне вирівнювання здійснено щодо 1 438 бюджетів територіальних громад за надходженнями податку на доходи

фізичних осіб. Розрахунок здійснено з урахуванням таких параметрів, як: чисельність наявного населення, кількість облікованих внутрішньо переміщених осіб, надходження податку на доходи фізичних осіб, що зараховується до обласних бюджетів, надходження податку на прибуток підприємств, що зараховується до обласних бюджетів, надходження податку на доходи фізичних осіб, що зараховується до бюджетів територіальних громад, коригування показників надходжень відповідного податку (без урахування показників бюджету міста Києва та населених пунктів Донецької та Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження).

З урахуванням зазначених параметрів середній рівень надходжень на 1 жителя, який використано в розрахунку базової/реверсної дотації на 2022 р., для бюджетів територіальних громад за податком на доходи фізичних осіб становить 3 391,91 грн [25].

Надходження податку з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів протягом січня – грудня 2022 р. завжди перебували в додатному значенні. Це, по-перше, зумовлено зростанням відрахувань із заробітних плат військово-службовців, по-друге, свою роль відіграло збільшення нормативу зарахування ПДФО до місцевих бюджетів – із 60 до 64 % з початку 2022 р.

Субвенція – це форма грошової допомоги місцевим бюджетам із державного бюджету, яка призначена для конкретно визначеної цілі/цілей [3]. Якщо субвенція надана із загального фонду бюджету, у кінці бюджетного року невикористаний її залишок повертають. Якщо її надано зі спеціального фонду, залишки цього міжбюджетного трансферту переходять на наступний бюджетний рік.

Найбільшу питому вагу у структурі міжбюджетних трансфертів в Україні має освітня субвенція. На підставі ст. 103 Бюджетного кодексу вона спрямовується на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників спеціальних шкіл, ліцеїв та інших за переліком.

У 2022 р. був запланований розмір освітньої субвенції для кожної громади. Але під час дії воєнного стану освітня субвенція була зменшена на 10 % – на понад 10,8 млрд гривень із червня по грудень 2022 р. У грудні 2022 р. відбувся перерозподіл обсягу та розподіл резерву освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам у 2022 р. для того, щоб виплатити заробітну плату педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти та запобігти кредиторській заборгованості [26].

Проєктом державного бюджету України на 2023 р. передбачено такі трансферти (Додаток А)[27]. Уперше також передбачено такі субвенції: на облаштування безпечних умов у закладах середньої освіти; на придбання шкільних автобусів; на здійснення підтримки окремих закладів і заходів у системі охорони здоров'я; інші субвенції з державного бюджету (житло для сімей учасників АТО; житло для ВПО; житло для сімей учасників бойових дій в інших державах; житло для учасників Революції гідності; розвиток сімейних та інших форм виховання; створення служб підтримки осіб, які постраждали від насильства; соціально-економічна компенсація ризику населення, яке проживає на території зони спостереження; забезпечення окремих видатків районних рад; проведення виборів депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів).

Структура трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам на 2023 рік показана на рис 2.4.

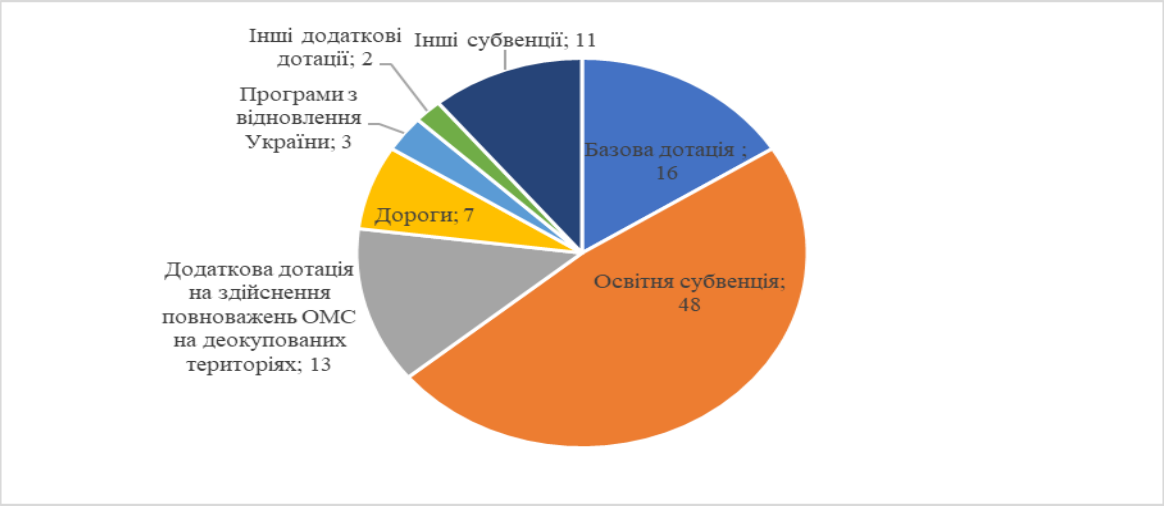
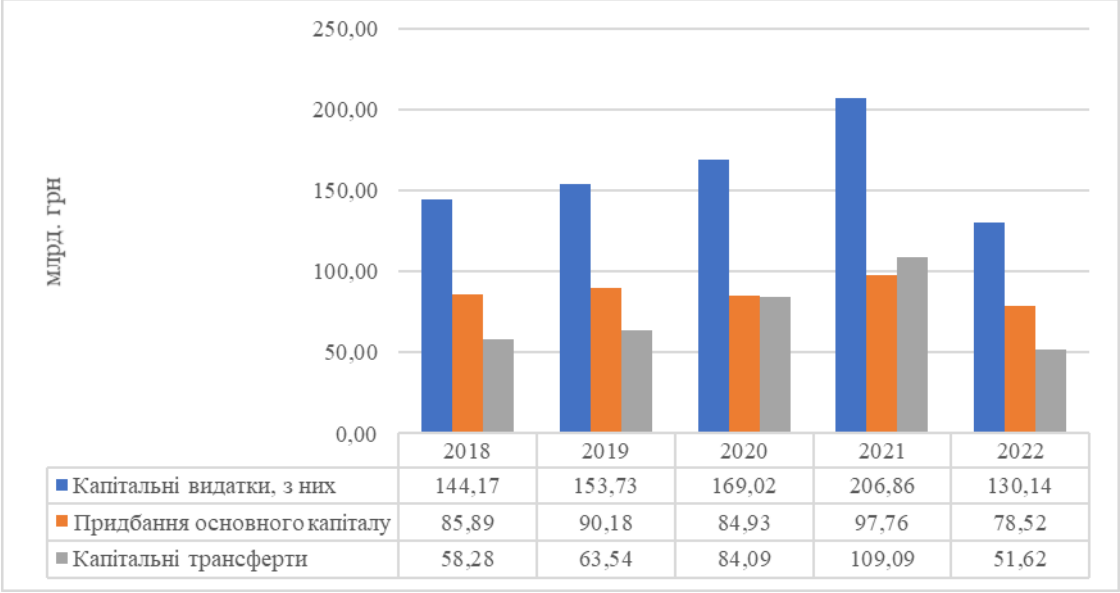

Рис. 2.4. Структура трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам на 2023 р. (план)

Джерело: складено автором на основі [27]

Важливу роль в контексті державної інвестиційної діяльності відіграють капітальні видатки, які є видатками на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності держави, а саме: капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансування структурної перебудови народного господарства; субвенції і видатки, пов'язані з розширеним відтворенням [3].

Динаміка капітальних видатків зведеного бюджету України протягом останніх років показана на рис 2.5. У 2018 році капітальні видатки становили 144,17 млрд. грн, після чого вони зростали до 206,86 млрд. грн у 2021 році, але зменшилися до 130,14 млрд. грн у 2022 році. Сума придбання основного капіталу зросла з 85,89 млрд. грн у 2018 році до 97,76 млрд. грн у 2021 році, після чого зменшилася до 78,52 млрд. грн у 2022 році. Капітальні трансферти зросли з 58,28 млрд. грн у 2018 році до 109,09 млрд. грн у 2021 році, після чого зменшилися до 51,62 млрд. грн у 2022 році.

	2018	2019	2020	2021	2022
Капітальні видатки, з них	144,17	153,73	169,02	206,86	130,14
Придбання основного капіталу	85,89	90,18	84,93	97,76	78,52
Капітальні трансферти	58,28	63,54	84,09	109,09	51,62

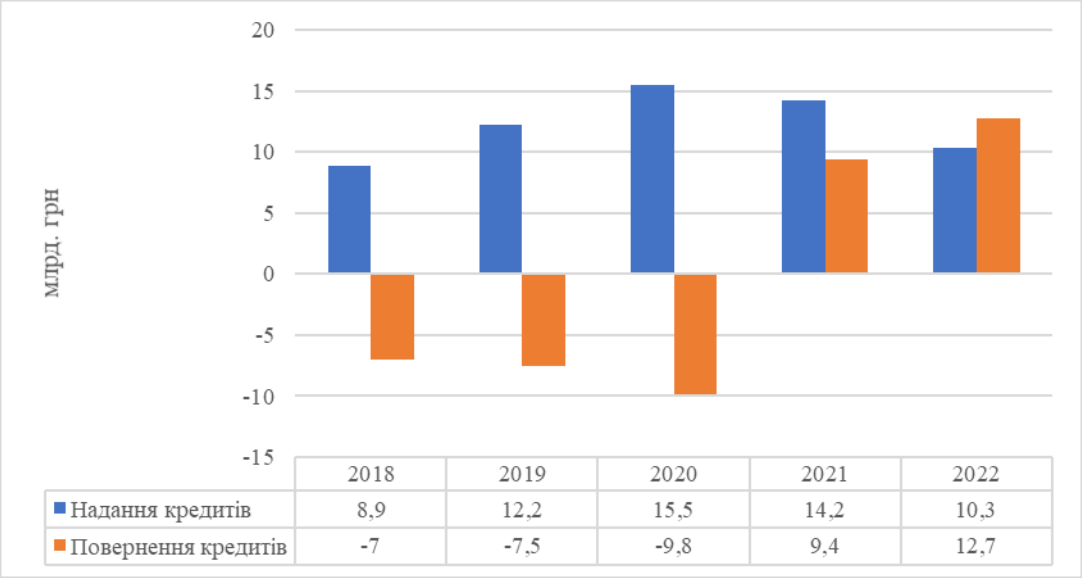
Рис 2.5. Динаміка капітальних видатків Зведеного бюджету України протягом 2018-2022 років (млрд. грн)

Джерело: складено автором на основі [24]

Загалом, капітальні видатки зросли протягом 2018-2021 років, але спостерігався спад у 2022 році. Це пов'язано із військовим станом і направленням левової частки видатків на оборону.

Важливим інструментом здійснення державної інвестиційної діяльності є кредитування, що включає в себе бюджетні призначення, встановлені Законом про Державний Бюджет України на конкретні цілі, пов’язані із реалізацією програм та заходів згідно статті 87 Бюджетного кодексу України.

Аналіз бюджетного кредитування показано на рис 2.6.

	2018	2019	2020	2021	2022
Надання кредитів	8,9	12,2	15,5	14,2	10,3
Повернення кредитів	-7	-7,5	-9,8	9,4	12,7

Рис 2.6. Динаміка кредитування Зведеного бюджету України (млрд. грн)

Джерело: складено автором на основі [24]

З рис 2.6 ми можемо помітити, що надання кредитів зросло впродовж трьох років, з 8,9 млрд. грн у 2018 році до 15,5 млрд. грн у 2020 році, після чого воно почало зменшуватись до 10,3 млрд. грн у 2022 році.

У той же час, повернення кредитів також збільшилося впродовж періоду з 2018 по 2021 рік, від -7 млрд. грн до 9,4 млрд. грн, після чого знову зросло до 12,7 млрд. грн у 2022 році.

Чисте кредитування, яке представляє різницю між наданням кредитів та поверненням кредитів, також показує цю тенденцію. Відносно стабільний

зріст відбувся з 2018 по 2020 рік, але потім відбулося різке зменшення в 2021 році, за яким наступило подальше зменшення у 2022 році.

Це вказує на зміни в фінансовій політиці країни, можливо, через зміни пріоритетів у розподілі бюджетних коштів. Також важливо враховувати, що позитивне значення чистого кредитування вказує на збільшення державних інвестицій та кредитування, тоді як від'ємне значення вказує на зменшення цих процесів.

Зазначимо, що пріоритетами бюджетного інвестування з боку держави у 2023 році є (рис 2.7).

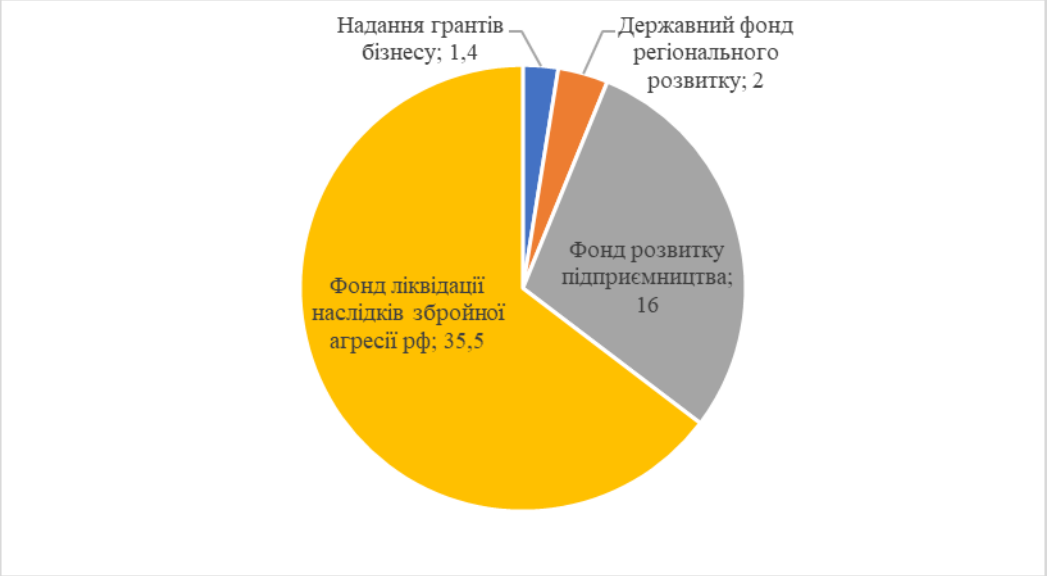

Рис 2.7. Пріоритети бюджетного інвестування з боку держави у 2023 році (млрд. грн)

Джерело: складено автором на основі [24]

З рис 2.7 бачимо, що пріоритетами бюджетного інвестування з боку держави у 2023 році є : надання грантів бізнесу: 1,4 млрд. грн.; державний фонд регіонального розвитку: 2 млрд. грн.; фонд розвитку підприємництва: 16 млрд. грн.; фонд ліквідації наслідків збройної агресії РФ: 35,5 млрд. грн. Загалом, ці кошти розподіляються між різними секторами, що вказує на різні пріоритети та цілі уряду. Надання грантів бізнесу і державний фонд регіонального розвитку можуть вказувати на підтримку малих та середніх підприємств, а також на стимулювання розвитку регіональної

інфраструктури. Фонд розвитку підприємництва може бути спрямований на стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць та підтримку інноваційних проектів. Фонд ліквідації наслідків збройної агресії РФ, ймовірно, призначений для відновлення економіки та інфраструктури в районах, які постраждали внаслідок збройного конфлікту.

Цей розподіл коштів вказує на різні пріоритети уряду у сфері економіки, соціального розвитку та реагування на конкретні ситуації або кризові ситуації.

Більш детально дані видатки в контексті окремих інвестиційних програм та проєктів проаналізуємо у підпункті 2.2.

Незважаючи на важливе значення бюджетного інвестування в забезпеченні економічного зростання, частка бюджетних інвестицій у загальних видатках зведеного бюджету у країнах ЄС і в Україні, є незначною (рис. 2.8).

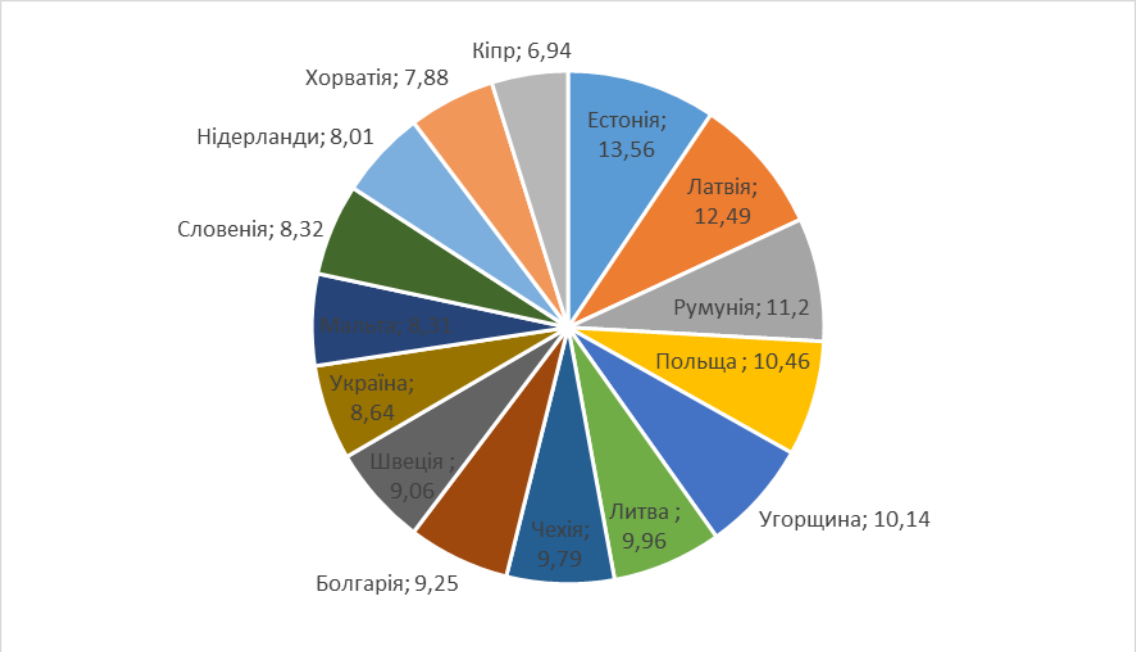

Рис. 2.8. Середня частка бюджетних інвестицій у загальних видатках зведеного бюджету у країнах ЄС і в Україні (%)

Джерело: складено автором на основі [24]

Отже, аналіз бюджетного інвестування показує, що протягом звітного періоду відбулось зростання капітальних інвестицій та збільшення

капітальних інвестицій з державного та місцевих бюджетів зокрема, що свідчить про збільшену увагу центрального уряду та органів місцевого самоврядування до інвестиційних програм (проектів). Зростання частки капітальних інвестицій у структурі бюджету показує активність органів управління у вкладенні коштів у великомасштабні проекти та інфраструктурні програми. Важливу роль у цьому відіграють також міжбюджетні відносини, зокрема міжбюджетні трансферти, характер яких впливає на фінансову стійкість органів місцевого самоврядування. Динаміка капітальних видатків та кредитування відображає зростання цих процесів у певний період, але також показує їх спад у 2022 році, що пов'язано з напрямком коштів на оборону через військовий стан. У 2023 році, пріоритети бюджетного інвестування включають надання грантів бізнесу, розвиток підприємництва та ліквідацію наслідків збройної агресії, що свідчить про спрямованість на підтримку економічного розвитку та зміцнення безпеки країни.

2.2 Оцінка та відбір державних інвестиційних програм (проєктів)

Оцінка та відбір державних інвестиційних програм в Україні виконується у контексті стратегічного планування та реалізації економічного зростання країни. Цей процес передбачає комплексний аналіз соціально-економічних потреб та пріоритетів держави, враховуючи ключові сфери, такі як інфраструктура, освіта, охорона здоров'я, технологічний розвиток та екологічна безпека. Оцінка програм базується на критеріях ефективності, стійкості, прозорості та соціальної відповідальності, з метою забезпечення оптимального використання ресурсів та досягнення довгострокових цілей сталого розвитку країни.

Відповідальним виконавцем відбору державних інвестиційних проєктів є Міністерство економіки України (далі – Мінекономіки). Порядок відбору державних інвестиційних проєктів показано на рис 2.9.

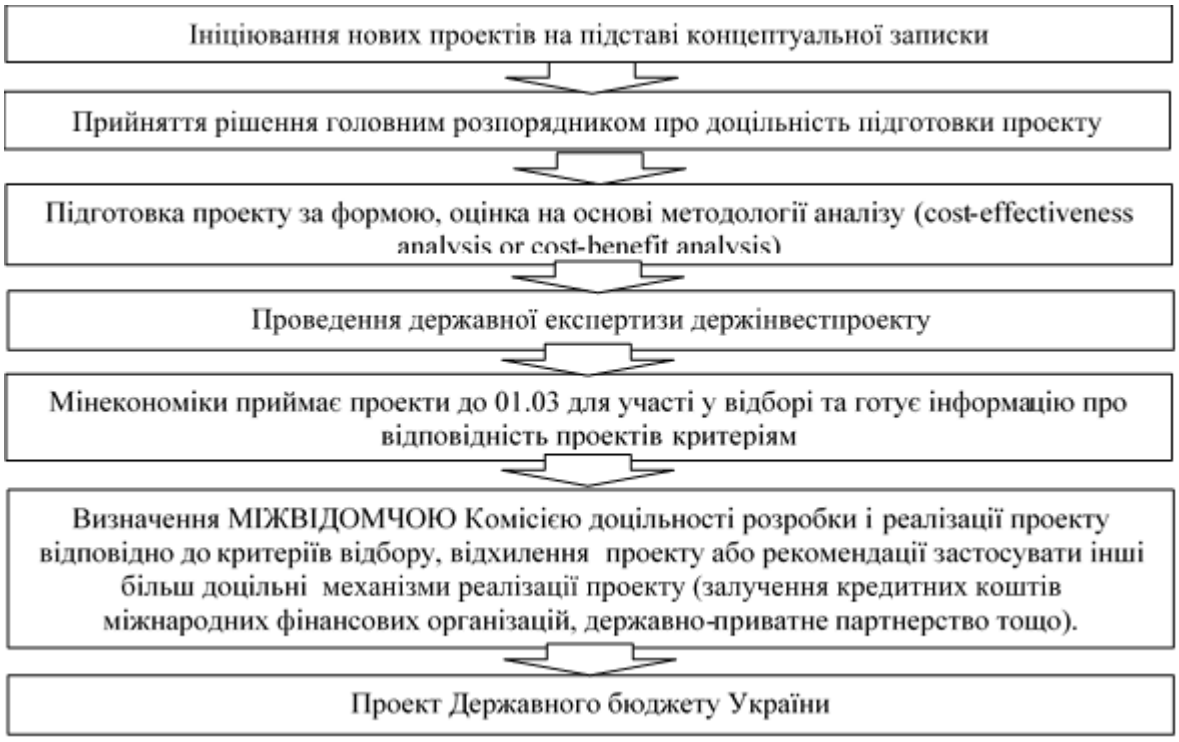

Рис 2.9. Порядок відбору державних інвестиційних проєктів

Джерело: складено автором на основі [28]

Правове забезпечення процесу відбору державних інвестиційних проектів, розроблення та реалізація яких здійснюється з використанням державних капітальних вкладень показано у (Додаток Б) [28]. Нині у переліку державних інвестиційних проектів знаходиться 77 проєктів (Додаток В) [28].

У 2021 році відповідно до вимог бюджетного законодавства Мінекономіки здійснено заходи щодо допущення до участі у відборі Міжвідомчою комісії з питань державних інвестиційних проектів 64 державних інвестиційних проектів (табл.2.1), які подані головними розпорядниками бюджетних коштів для фінансування з державного бюджету на основі повної інформації про майбутні витрати на їх реалізацію на 3 роки за рахунок державних капітальних вкладень. Сформовано Перелік таких проектів з потребою коштів на плановий та два наступні за плановим бюджетні періоди у розрізі головних розпорядників бюджетних коштів за сферами та подано разом із відповідними матеріалами Міжвідомчій комісії.

Таблиця 2.1

Результати впровадження нової системи управління державними інвестиційними проектами

Показник, одиниця виміру	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість державних інвестиційних проектів, які розглянуто для участі у відборі на наступні 3 роки	51	55	62	66	69
Кількість державних інвестиційних проектів, які допущено для участі у відборі на наступні 3 роки на основі повної інформації про майбутні витрати на їх реалізацію	40	46	54	56	64
Кількість проектів, які на підставі рішення попереднього року Міжвідомчої комісії з державних інвестиційних проектів, отримали державні капітальні вкладення у державному бюджеті на рік	20	13	34	17	36
Загальна потреба у державних капітальних вкладеннях для реалізації відібраних проектів, млрд. грн	46,2	60,1	155,2	106,5	86,12
Обсяг державних капітальних вкладень на реалізацію державних інвестиційних проектів, млн. гривень	1564	1756,7	2300,6	1219,8	4040
Вибірка коштів на кінець року, млн. гривень	1600	1800	2539,4	1197,1	3477,1
Вибірка коштів на кінець року, у відсотках від виділених асигнувань	84	96,3	91	98	86
Відсоток вибірки державних капітальних вкладень для реалізації державних інвестиційних проектів, %	95	96	91	98	86

Джерело: складено автором на основі [29]

Протягом 2021 року забезпечено впровадження нових підходів з підготовки, оцінки, відбору для здійснення державних капітальних вкладень, що свідчить про щорічне збільшення кількості проектів, які допущені до участі у відборі (з 40 проектів у 2017 році до 64 – у 2021 році) завдяки активним діям Мінекономіки та на виконання послідовних кроків Плану реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки.

У 2021 році державним бюджетом було передбачено реалізацію 36 державних інвестиційних проектів в обсязі 4,04 млрд. грн., з яких 2,5 млрд. грн. заплановано для реалізації проектів у медичній сфері.

Також, завдяки впровадженню з 2016 року системи моніторингу щодо реалізації державних інвестиційних проектів та виявлення протягом року

проектів з високим ризиком невиконання бюджетних призначень забезпечено високий рівень вибірки державних капітальних вкладень на кінець бюджетного періоду шляхом перерозподілу державних капітальних вкладень Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів.

Так, протягом 2021 року на підставі рішень Міжвідомчої комісії за результатами проведеного моніторингу було розроблено Мінекономіки та прийнято 3 рішення Уряду стосовно перерозподілу (передачі) державних капітальних вкладень між державними інвестиційними проектами, з метою забезпечення вибірки державних капітальних вкладень у повному обсязі. Однак, головними розпорядниками коштів не було вчасно подано відповідні документи до Мінекономіки та Мінфіну для забезпечення відкриття бюджетних програм для отримання відповідного фінансування. У зв'язку із чим вибірка коштів у 2021 році склала 86%.

Для реалізацій інвестиційних проєктів приватно – державного партнерства створено Державну організацію «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства». На фінансування реалізації інвестиційно-привабливих проектів державно-приватного партнерства та інвестиційних проектів у 2021 році було передбачено видатки в сумі 106,1 млн. гривень. Фактично використано – 105,8 млн. грн, що становить 99,7 % від запланованої суми.

Кількість проектів державно-приватного партнерства у 2021 році склала заплановані 193 од, що на 1 проект більше ніж у 2020 році, та на 6 проектів більше порівняно з 2019 роком (рис 2.10). В рамках реалізації заходів із посилення інституційної спроможності для підготовки проектів Державною організацією «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства» забезпечено всебічну підтримку впровадження проектів державно-приватного партнерства, організаційну та консультативну підтримку публічного сектору в цій сфері [29].

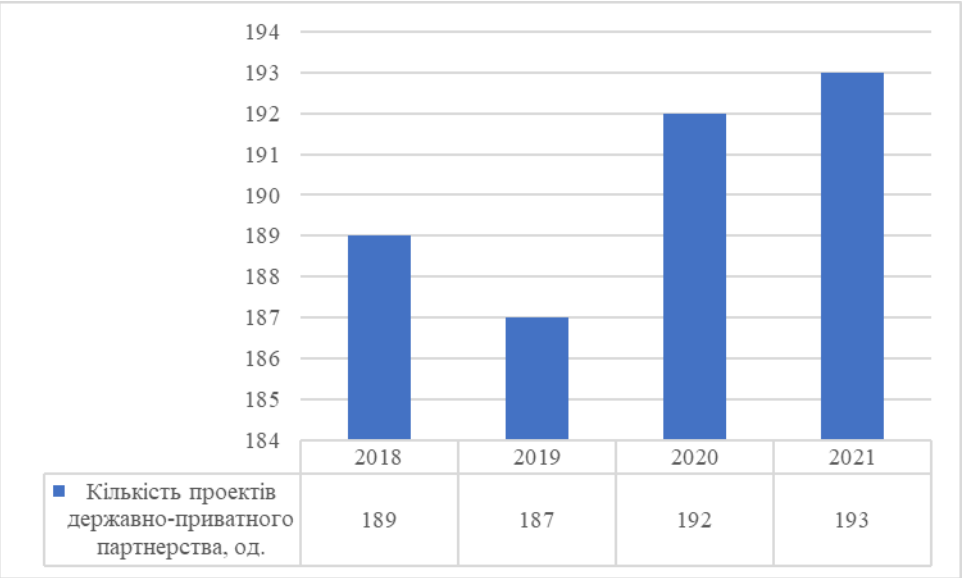

Рис 2.10. Кількість проектів державно-приватного партнерства

Джерело: складено автором на основі [29]

Протягом 2021 року Державною організацією «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства» підготовлено 8 концептуальних записок щодо здійснення державно-приватного партнерства (за підтримки Міжнародної фінансової корпорації (IFC):

- «Проект ДПП щодо автодороги М-06 Київ – Житомир – Рівне»;
- «Проект ДПП щодо ділянок міжнародних автодоріг М-07 та М-19 Ягодин – Ковель – Луцьк»;
- «Проект ДПП щодо автодороги М-03 Бориспіль – Полтава»;
- «Проект ДПП щодо сегменту автодороги М-14 Херсон – Миколаїв»;
- «Проект ДПП щодо міжнародної автодороги М-04 першої категорії та національної дороги Н-11 Дніпро – Кривий Ріг – Миколаїв»;
- «Проект концесії щодо Першого та Контейнерного терміналів в порту «Чорноморськ»;
- «Проект ДПП для розвитку лабораторних послуг у м. Львові»;
- «Проект ДПП розвитку радіологічних послуг з медичної (діагностичної) візуалізації у м. Львові».

- Проект ДПП «Будівництво підземного багаторівневого майданчика для паркування на пл. Є. Петрушевича у м. Львів»;
- Проект концесії залізнично-поромного комплексу державного підприємства «Морський торговельний порт «Чорноморськ» та відповідного майна державного підприємства «Адміністрація морських портів України», пов'язаного із цим комплексом [29].

Важливу роль у державній інвестиційні діяльності відіграє Державний фонд регіонального розвитку (далі – ДФРР), який є одним із інструментів впровадження державної політики, який розпочав свою роботу в 2012 р. і на даний момент є одним з інструментів фінансування проєктів соціальної дії. З 2015 р. супровід ДФРР здійснює Міністерство розвитку громад і територій, а з 2016 р. Міністерство розвитку громад і територій є головним розпорядником коштів державного фонду (рис. 2.11).

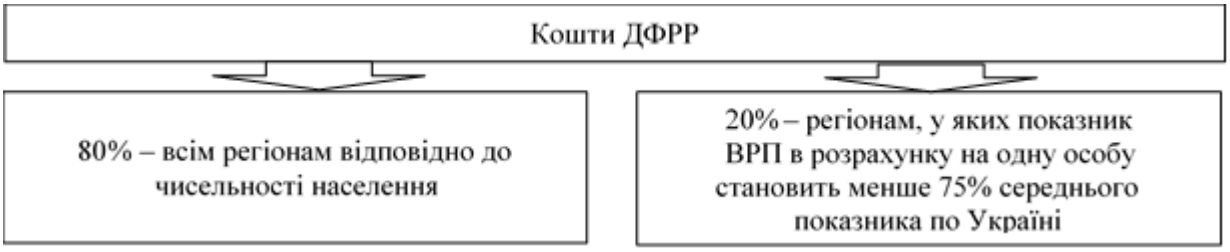

Рис 2.11. Розподіл коштів ДФРР

Джерело: складено автором на основі [30]

Міністерство розвитку громад і територій постійно вдосконалює підходи до підготовки, оцінювання і відбору соціальних проєктів та проєктів регіонального розвитку, які реалізуються за кошти ДФРР (рис. 2.12).

Рис 2.12 Етапи подання проєктів, що фінансуються за рахунок коштів ДФРР

Джерело: складено автором на основі [31]

Проаналізуємо формування та використання коштів ДФРР протягом останніх років (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Формування та використання коштів ДФРР у 2017-2021 роках

	2017	2018	2019	2020	2021
Доходи загального фонду державного бюджету України, млн. грн.	673737,9	842853,6	928507,9	975170,9	959854,3
Розрахунковий обсяг ДФРР згідно з БК України, млн. грн.	6737,4	8428,5	9285,1	9751,7	9598,5
Всього передбачено ДФРР, млн. грн.	3500,0	6000,0	7170,0	4872,9	4500,0
у % до розрахункового обсягу	51,9	71,2	77,2	50,0	46,9
Кількість проєктів, що фінансувалися	803	806	683	475	313
Касові видатки, млн. грн	3089,9	3798,5	5486,1	4370,9	4339,9
Використання коштів ДФРР від передбаченого обсягу, %	88,3	63,3	76,5	89,7	96,5

Джерело: складено автором на основі [32]

Аналіз табл. 2.2 свідчить, що протягом досліджуваного періоду обсяг ДФРР становив менше 1% від доходів загального фонду Державного бюджету, тобто норма, встановлена Бюджетним кодексом України не виконувалась, її дія зупинялась прикінцевими положеннями Закону України «Про державний бюджет» на кожен рік, починаючи з 2016 р. Проте, «оскільки обсяг коштів ДФРР затверджується саме законом про Державний бюджет України на відповідний рік, цей нормативно-правовий акт є основним документом, що регулює формування джерел і обсягів фінансових ресурсів Фонду» [33].

За ініціативи Комітету з питань бюджету та Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України (Міністерство відновлення) був розроблений законопроєкт №9165, який дозволить першочергово спрямувати кошти Державного фонду регіонального розвитку (далі - ДФРР) на проєкти регіонів, які найбільше постраждали від військової агресії рф. У разі ухвалення законопроєкту Верховною Радою, громадяни України зможуть обирати проєкти для своїх громад, голосуючи за них у застосунку Дія.

Попередні норми розподілу коштів ДФРР враховували чисельність населення у регіоні та показник валового регіонального продукту, ці показники не є актуальними в умовах воєнного часу. Законопроєкт №9165 пропонує з 2 млрд гривень коштів ДФРР у 2023 році 50% розподілити рівними частинами між усіма областями, а решту 50% – додатково рівними частинами між 11 областями, які найбільше постраждали від воєнних дій (Донецькою, Житомирською, Запорізькою, Київською, Миколаївською, Сумською, Харківською, Херсонською, Чернігівською, Одеською і Дніпропетровською).

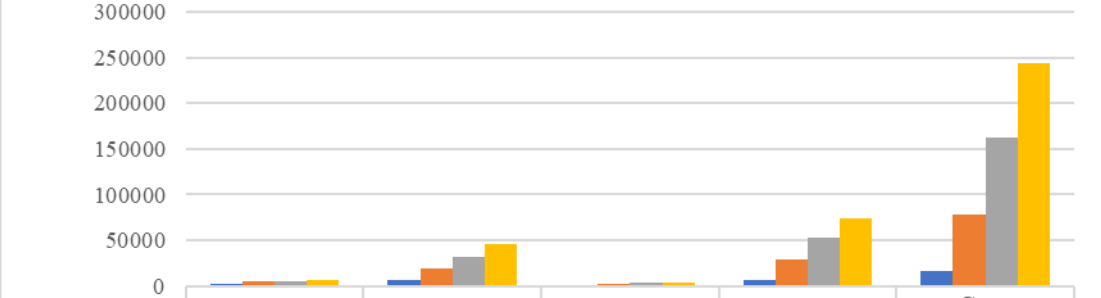
Проаналізуємо відбір державних інвестиційних програм. Зазначимо, що для їх реалізації було створено фонд розвитку підприємництва (далі - фонд) [31].

Основними державними програмами, які зараз реалізуються в Україні є [34]:

- Державна програма «Доступні кредити 5-7-9»;
- Державна програма «Доступна іпотека 7%»;
- Державна програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%».

«Доступні кредити 5–7–9%» – це програма, що передбачає спрощений доступ підприємств малого, середнього та великого бізнесу до банківського кредитування, а саме отримання кредитів за зниженою процентною ставкою.

Динаміка розгляду заявок на отримання кредиту показана на рис 2.13.

	Заявки в роботі у банку (шт)	Відхилені заявки (шт)	Заявки в кредитному комітеті (шт)	Підписані кредитні договора (шт)	Сума кредитних договорів (млн. грн)
2020	2369	6186	1571	7158	16541,8
2021	4842	18788	2589	28597	77751,1
2022	4595	31237	3029	52181	161860,9
23.10.2023	6688	45330	3692	74288	243291

Рис 2.13. Динаміка розгляду заявок на отримання кредиту «Доступні кредити 5–7–9%» у 2020-2023 роках

Джерело: складено автором на основі [34]

Значний приріст заявок у програмі з 2369 у 2020 році до 6688 у 2023 році свідчить про збільшення обсягу роботи та попиту на фінансові послуги протягом цього періоду. Число відхилення заявок також зростало з 6186 у 2020 році до 45330 у 2023 році, що може вказувати на зміну вимог до кредитних умов, більш строгий підхід до ризиків або погіршення фінансової стійкості клієнтів у цей період. Зростання кількості підписаних кредитних договорів з 7158 у 2020 році до 74288 у 2023 році є позитивним показником, свідчати про збільшення активності у сфері кредитування та можливе зростання прибутковості банку. Значне збільшення суми кредитних договорів з 16541,8 млн. грн у 2020 році до 243291 млн. грн у 2023 році підтверджує

позитивні тенденції, але може також вказувати на певні ризики, пов'язані зі зростанням обсягу кредитування. Загалом, зростання обсягу заявок по програмі і підвищення обсягу кредитування є позитивними ознаками.

За Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» фонд розвитку підприємництва уклав угоди про співробітництво з 45 банками. Держава продовжує здійснювати всі необхідні компенсаційні виплати на користь бізнесу за укладеними кредитними договорами у межах Програми.

Структура кредитного портфеля у розрізі видів економічної діяльності показана на рис 2.14.

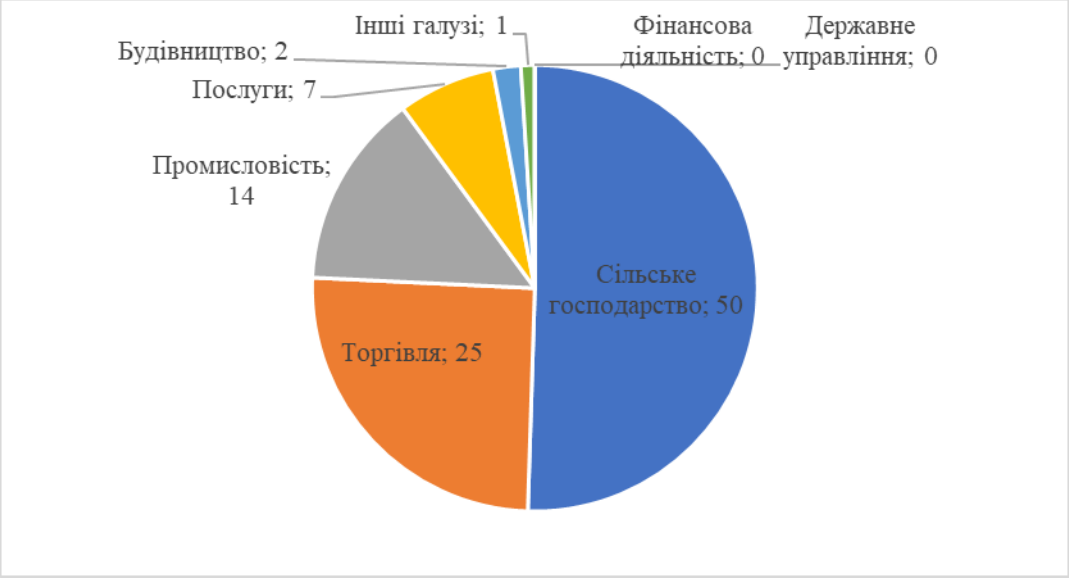

Рис 2.14. Структура кредитного портфеля у розрізі видів економічної діяльності у Державній програмі «Доступні кредити 5-7-9»

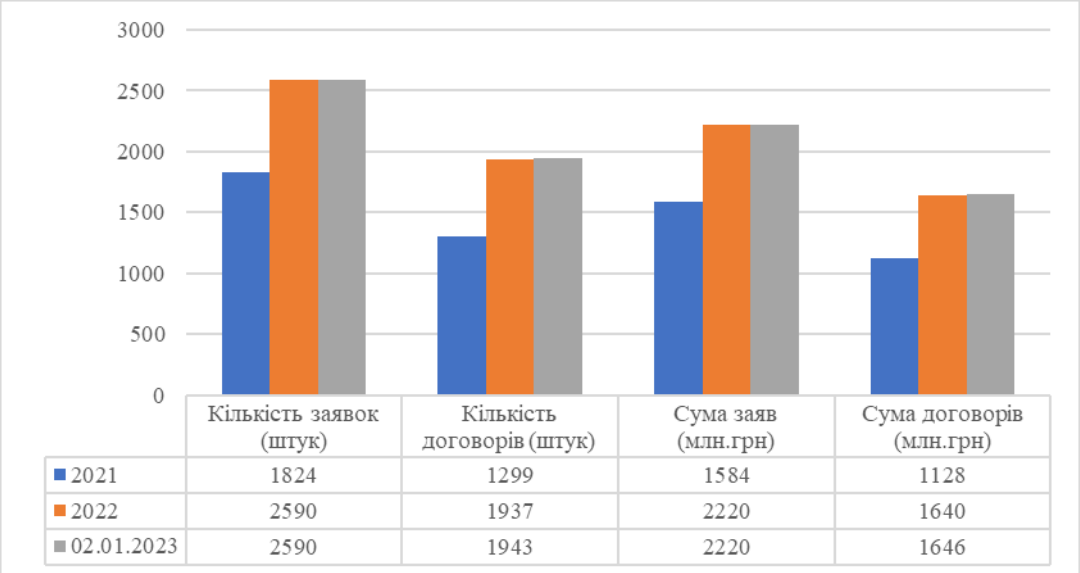
Джерело: складено автором на основі [34]

З рис 2.14 бачимо, що у структурі кредитного портфеля серед видів економічної діяльності у Державній програмі «Доступні кредити 5-7-9» найбільше суб’єкти господарювання беруть кредити на розвиток сільського господарства – 50% та на торгівлю – 25%.

Державна програма «Доступна іпотека 7%» розроблялася Мінфіном з метою здешевлення вартості іпотечних кредитів для широкого кола громадян України. Нагадаємо, що 27 січня 2021 Постановою Уряду затверджено

Порядок здешевлення вартості іпотечних кредитів, розроблений Мінфіном на ініціативу Президента України.

Результати Державної програми «Доступна іпотека 7%» показано на рис 2.15.

	Кількість заявок (штук)	Кількість договорів (штук)	Сума заяв (млн.грн)	Сума договорів (млн.грн)
2021	1824	1299	1584	1128
2022	2590	1937	2220	1640
02.01.2023	2590	1943	2220	1646

Рис 2.15. Результати Державної програми «Доступна іпотека 7%» у 2021-2023 роках

Джерело: складено автором на основі [34]

Кількість заявок на отримання іпотеки стабільно збільшувалась з 1824 у 2021 році до 2590 у 2022 та 2023 роках. Це свідчить про підвищений інтерес населення до програми та росте популярності іпотечних кредитів. Зростання кількості підписаних договорів з 1299 у 2021 році до 1943 у 2023 році свідчить про ефективність програми в стимулюванні доступу до іпотечного кредитування для населення. Незважаючи на збільшення кількості договорів, сума заяв та сума договорів залишалися практично стабільними з 2021 по 2023 рік, що може свідчити про збереження привабливих умов іпотечного кредитування у рамках програми. Невелике зростання суми договорів від 1128 млн. грн у 2021 році до 1646 млн. грн у 2023 році свідчить про певне збільшення обсягу фінансування, що може сприяти стимулюванню розвитку ринку нерухомості та підтримці житлового будівництва. Загалом, програма «Доступна іпотека 7%» протягом вказаного

періоду показала позитивні результати, збільшуючи доступ до житла для населення, але потребує подальшого моніторингу та можливих заходів для забезпечення сталого розвитку цього сектора.

Результати Державної програми «Доступна іпотека 7%» станом на 02.01.2023 по регіонах показано у (Додаток Г) [34]. З додатку Г бачимо, що до ТОП 5 регіонів за розподілом кредитів по програмі на придбання є: Київська область, місто Київ, Львівська область, Харківська та Рівненська області.

Державна програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» вступила в силу постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 2023 р. №229 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва», проект якої розроблено Міністерством фінансів України для оптимізації Державних програм «Доступні кредити 5-7-9%» та «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» в умовах воєнного стану.

Станом на 01.10.2023 року було подано 311 заявок, заключено 320 договорів на суму 1357,54 млн. грн. Розподіл коштів за сегментами показано на рис 2.16.

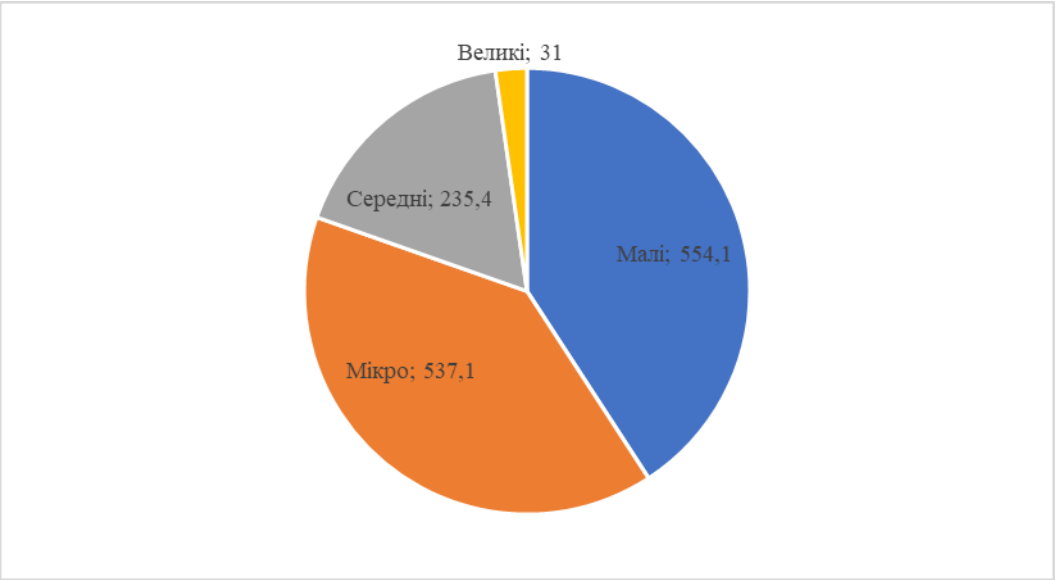

Рис 2.16. Розподіл коштів за сегментами по Державній програмі «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» (млн. грн)

Джерело: складено автором на основі [34]

Найбільший обсяг коштів спрямовано на сегмент «Малі» з витратами в сумі 554,1 млн. грн, що складає значну частку у загальній сумі розподілу. Сегмент «Мікро» також отримав значний обсяг коштів, 537,1 млн. грн, що є другим за величиною значенням. Сегмент «Середні» отримав значно менше коштів, всього 235,4 млн. грн, що становить меншу частку в порівнянні з іншими сегментами. Сегмент «Великі» отримав найменшу суму коштів, всього 31 млн. грн, що є найменшою часткою в загальному розподілі. Зауважимо, що більшість коштів спрямована на менші підприємства («Малі» і «Мікро»), що може вказувати на підтримку і сприяння малим бізнесам і підприємцям. Однак, можливо, сегмент «Середні» і «Великі» мають менше пріоритету в рамках даної програми [34].

Отже, українська держава в останні роки активно сприяє розвитку інфраструктури та соціально-економічного сектору через реалізацію різноманітних державних інвестиційних програм. Міністерство економіки України відіграє ключову роль у процесі відбору та координації цих проектів, що призвело до зростання обсягу участі проєктів у відборі з 40 до 64 за період з 2017 по 2021 рік.

Помітний розвиток також спостерігається в галузі державно-приватного партнерства, що підтверджується збільшенням кількості таких проектів та високим рівнем використання виділених коштів для їх реалізації. Діяльність ДФРР також є значущою, хоча його обсяги фінансування, на жаль, залишаються недостатніми в порівнянні з загальними обсягами державного бюджету.

Крім того, спостерігається збільшення державної фінансової підтримки програм у сфері кредитування бізнесу, що свідчить про приділення особливої уваги цьому соціально важливому напрямку. Насамкінець, варто зазначити, що впровадження нових підходів у відбір та моніторинг проєктів, а також системи підтримки державно-приватного партнерства, покликані сприяти

сталому розвитку економіки України та підвищенню якості життя її громадян.

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ (ПРОЄКТІВ)

На сучасному етапі бюджетне інвестування відіграє важливу роль у державному функціонуванні, адже вчасне впровадження інвестиційних програм та проєктів за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів суттєво здійснює вплив на її сталий розвиток. Масштабна криза, спричинена пандемією COVID-19 і війною Росії проти України, поставила нашу державу в тяжке економічне становище. Дані події спричинили занепад таких галузей як: освіта, соціальний захист, туризм, культура, спорт і практично зупинили зовнішню торгівлю та діяльність суб'єктів господарської діяльності [35].

Нині бюджетні інвестиції повинні спрямовуватись на збереження і розширення частки ринку збуту продукції, а також удосконалення внутрішніх бізнес-процесів завдяки ефективному управлінню людськими ресурсами, зокрема й на регіональному і місцевому рівнях, де основними елементами розвитку людського капіталу є якісна освіта, якісні медичні послуги та нові робочі місця із високим рівнем заробітної плати. Досягнення рівня такої системи управління потребує створення у нашій країі соціально орієнтованої раїни, котра буде спрямовувати власні ресурси на розвиток людського потенціалу шляхом здійснення соціальних інвестицій із найбільшим соціально-економічним ефектом від застосування людських ресурсів для розвитку інноваційної економіки [36, с. 26].

В умовах військового стану змінюються пріоритети у фінансуванні бюджетного інвестування програм та проєктів, адже щодня страждає дохідна частина. Фактично щодня до бюджетного законодавства вносять зміни, котрі

стосуються дохідної частини бюджетів. Стосовно видаткової частини, то відбулося збільшення низки видатків, зокрема, на зарплату, енергоносії і харчування для бюджетних установ. Видатки суттєво збільшились – в першу чергу на забезпечення військових потреб і соціальні програми, а також на підтримку підприємницької діяльності та відновлення регіонів.

На даний момент, питання виконання і формування місцевих бюджетів в період воєнного стану, перерозподілу коштів між головними розпорядниками визначені постановою Кабміну №252 від 11 березня 2022 року [37]. Також, Кабінет Міністрів вніс зміни до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, якими розширив перелік видатків бюджетів в умовах воєнного стану [38].

В результаті значних незапланованих видатків уряд змушений шукати додаткові джерела фінансування бюджетів усіх рівнів задля здійснення бюджетного інвестування програм та проєктів. Відповідно до підрахунків Міністерства фінансів, за місяць військових дій наша країна витрачає приблизно 10 млрд. дол. США. Щомісячно Україна спрямовує на утримання Збройних сил 130 млрд. грн (4,4 млрд. дол. США). До війни річний бюджет української армії становив 156 млрд. грн (5,28 млрд. дол. США) [39].

Одним із інструментів залучення додаткових коштів, на думку представників уряду, є так звані військові облігації. Їхнє розміщення почалось після прийняття урядом постанови «Про випуск облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації»» від 25 лютого 2022 р. №156, котрий в такий спосіб окреслив намір залучити до 400 млрд грн. Сама назва «військові облігації» говорить про те, що грошові кошти від їх розміщення застосовуватимуть на покриття потреб військових. Проте законодавство не встановлює обов‘язку саме такого їхнього цільового використання. Одержані грошові кошти потрапляють до Державного бюджету України та мають на меті покрити його дефіцит [39]. Насправді кошти від військових облігацій застосовуються на безперебійне забезпечення

фінансових державних потреб в умовах воєнного стану - як соціальних, так і оборонних.

Якщо говорити про плани Уряду, котрі стосуються бюджетного інвестування програм та проєктів, то це повинен бути сформований бюджет розвитку, котрий мав передбачати збільшення фінансування цілої низки важливих напрямків, зокрема розвиток інфраструктури, залізниці, аеропортів, річкового транспорту тощо. Зазначимо, що на їхню модернізацію було закладено значну частину бюджетних коштів [40]. Натомість, по факту скорочено усі капітальні видатки, які спрямовані в резервний фонд держави.

Зазначимо, що держава нині не тільки не урізала бюджетне інвестування програм та проєктів, а навіть не фінансує усі захищені видатки. Грошові кошти витрачаються на оборону, виплату пенсій, заробітні плати бюджетникам і обслуговування державного боргу.

Як бачимо, війна внесла суттєві корективи змінивши докорінно життя усієї держави. Практично зникли джерела наповнення бюджетів усіх рівнів через неможливість здійснення господарської діяльності, а отже обмежилась база оподаткування, що відповідно негативно впливає на бюджетне інвестування програм та проєктів. Основним пріоритетним напрямком бюджетного інвестування нині є забезпечення обороноздатності країни і вирішення гуманітарних питань, спричинених війною. Відбувся спад економіки на 30–50%. Розірвана логістика потребує значних інвестицій для відновлення зовнішньоекономічної діяльності, зростає потреба на соціальну допомогу і відновлення.

Всі ми розуміємо, що війна рано чи пізно закінчиться, і у післявоєнний період виникне потреба у відновленні інфраструктури, що зазнала руйнувань в результаті повномасштабного воєнного вторгнення Росії на українські землі. Причому з’явиться можливість не просто «реанімувати» стару радянську інфраструктуру, а оновити все відповідно до європейських стандартів. Враховуючи високий рівень ймовірності значної міжнародної допомоги для здійснення бюджетного інвестування програм та проєктів у

відродження територій, нашій державі важливо бути спроможною якісно користуватися донорськими коштами, які надійдуть до бюджетів і будуть із них витрачатися. Тому необхідно вивчати практики країн Євросоюзу стосовно застосування бюджетних інвестицій для забезпечення економічного зростання, що буде сприяти ефективному досягненню інвестиційних цілей без катастрофічного зниження бюджетних доходів, збільшення бюджетних видатків чи зростання державного боргу.

Зазначимо, що в Україні частка бюджетних інвестицій у загальних видатках зведеного бюджету у порівнянні із країнами Євросоюзу є на середньому рівні, протягом останніх років мала тенденцію до збільшення. Як і в державах Євросоюзу, у нашій країні ефективність реалізації бюджетних інвестицій, а саме у формі державних інвестиційних програм та проєктів, знаходиться на невисокому рівні [41].

Проблеми зі проведенням державних інвестиційних проєктів безпосередньо пов’язані із загальними недоліками управління бюджетними інвестиціями в Україні, а саме [41]:

- відсутність стратегії реалізації державних інвестиційних проєктів на загальнодержавному рівні, що ускладнює вибір пріоритетів та робить процес відбору таких програм чи проєктів залежним від лобістського впливу і політичних домовленостей;
- нестача уніфікованих процедур розгляду і відбору державних інвестиційних програм та проектів, що здійснює вплив на обґрунтованість певних управлінських рішень і можливість завершення і повноцінного функціонування даних програм та проектів в майбутньому;
- відсутність деталізованої методики економічної оцінки і перегляду оцінки державних інвестиційних програм та проектів через обмежені людські ресурси та дефіцит єдиних технічних стандартів, що зумовлює низький рівень інституційної спроможності здійснення останньої і аналогічний фаховий рівень посадових осіб у інвестиційній сфері;

- недостатній рівень ресурсного забезпечення системи координації управління бюджетними інвестиціями і дефіцит кадрового резерву професійних менеджерів із реалізації масштабних інвестиційних програм та проєктів, що у переважній більшості випадків спричиняє низький рівень якості підготовки таких програм та проєктів і ускладнює їхню реалізацію;

- конкуренція численних державних інвестиційних програм та проєктів за обмежене фінансування і схильність політичних діячів до нових проєктів переважно призводять до консервації ресурсів у об'єктах незавершеного будівництва, одночасно тривале невиконання будівельно-монтажних робіт спричинює руйнівні процеси, в результаті чого об'єкти незавершеного будівництва знецінюються;

- використання грошових коштів субвенцій із державного бюджету місцевим бюджетам на виконання інвестиційних програм (проєктів) із численними порушеннями державних будівельних норм, що призводить до затягування термінів реалізації даних проєктів, зростання їхньої вартості всупереч затвердженій проектно-кошторисній документації і необхідності виділення у майбутньому додаткового фінансування із державного бюджету для їхнього завершення;

- відсутність повноти включення до Державного реєстру інвестиційних проєктів всіх проєктів, що одержують різні види державної фінансової підтримки, адже супровід даних проєктів проводиться різними інституціями, а саме Міністерством економіки України, Міністерством фінансів України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством розвитку громад і територій України (Міністерство відновлення), що унеможливлює їх комплексну оцінку та ефективну реалізацію.

У 2020 році у країнах Євросоюзу для проведення великомасштабної фінансової підтримки державних інвестицій та реформ, котрі зроблять економіки країн-членів більш стійкими та краще підготовленими до майбутнього, передбачено формування Фонду відновлення і стійкості [42].

Завдяки дцьому Фонду планується застосування значних ресурсів бюджету Євросоюзу для мобілізації інвестицій і попередньої фінансової підтримки у вирішальні перші роки постковідного відновлення. Для одержання грошових коштів Фонду відновлення і стійкості країни Євросоюзу прийняли і узгодили із Європейською комісією Національні плани відновлення та стійкості. Причому, Європейська комісія вимагала додержання цільових показників − мінімум 37% бюджетних інвестицій на розвиток зеленої економіки і мінімум 20% бюджетних інвестицій для розвитку цифрової економіки. Окрім цього, до планів держави-членів Євросоюзу висунуто вимоги стосовно здійснення [43]:

1) інвестицій у сфери розвитку людського капіталу для підвищення рівня освітнього рівня і поліпшення показників здоров'я населення;

2) інвестицій у сприяння переспрямуванню праці та капіталу у перспективні галузі, котрі одержали поштовх для розвитку в умовах пандемії;

3) інвестицій у поліпшення системи соціального захисту при раціональному використанні грошових коштів (для запобігання поширенню бідності та зростанню нерівності);

4) інвестицій у здійснення податкових реформ, зокрема і через координацію зусиль на світовому рівні;

5) інвестицій у зниження рівня вразливості боргових позицій і посилення боргової транспарентності.

Отже, Україна для забезпечення післявоєнного відновлення економіки має запозичувати практику бюджетного інвестування країн Євросоюзу. Для цього потрібно переорієнтувати фіскальний механізм у частині видатків бюджетів здебільшого на проведення ефективних бюджетних інвестицій. Державна підтримка суб'єктів господарської діяльності на даній стадії має мати більш селективний характер та скеровуватись на допомогу життєздатним економічним суб'єктам чи збереження котрих є критично важливим для економіки держави.

ВИСНОВКИ

Дослідивши особливості бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів), можемо зробити узагальнюючі висновки.

1. Визначивши сутність та форми бюджетних інвестицій, встановлено, що бюджетні інвестиції є законодавчо встановленим обсягом бюджетних коштів, які спрямовуються на реалізацію державних чи місцевих інвестиційних програм чи проєктів.

Головна мета бюджетних інвестицій полягає в інвестиційному забезпеченні розвитку реального сектору економіки та соціальної сфери.

Функціями бюджетних інвестицій є: стимулююча, інтеграційна та інноваційна.

Формами бюджетування є: державні програми, кошторис, субвенції на виконання інвестиційних проєктів, інвестиційні проєкти, державні трансферти, бюджетні кредити.

2. Охарактеризувавши методи, інструменти та механізм реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів), визначено, що методами реалізації бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) є: програмно-цільовий метод та кошторисне фінансування.

Бюджетними механізмами здійснення бюджетного інвестування є: міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам, трансферти з місцевих бюджетів до державного, капітальні видатки, державні цільові програми, програми і заходи включаючи інвестиційні

програми і проекти, що реалізуються за рахунок, ДФРР, угода щодо регіонального розвитку.

3. Дослідивши нормативно – правове регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів), встановлено, що основним, на наш погляд, нормативно – правовим документом регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) є Закон України «Про інвестиційну діяльність». Наступним нормативно – правовим документом регулювання бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) є Бюджетний кодекс України у якому наводяться визначення понять: «державний інвестиційний проект», «державні капітальні вкладення» та «інвестиційний проект».

Ресурсна спроможність бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів) визначається на основі Закону України «Про Державний бюджет України», який встановлює правила формування та використання державного бюджету України, включаючи видатки на програми (проєкти).

4. Проаналізувавши державну інвестиційну діяльність в Україні, з’ясовано, що одним із основних цільових показників державної політики активізації інвестиційної діяльності є капітальні інвестиції. Поступове зростання обсягу капітальних інвестицій у 2021 році на 26,4% в порівнянні з 2020 роком, а також збільшення обсягу коштів державного і місцевих бюджетів у порівнянні з попередніми роками, свідчать про позитивні тенденції в економіці країни.

Стійкість бюджетної системи загалом і місцевих фінансів зокрема багато в чому залежить від характеру міжбюджетних відносин, зокрема міжбюджетних трансфертів. Левова частка (понад 80 %) у трансфертах належить цільовим трансфертам (субвенції).

Важливу роль в контексті державної інвестиційної діяльності відіграють капітальні видатки. Динаміка капітальних видатків зведеного бюджету України протягом останніх років показана на рис 2.5. У 2018 році капітальні видатки становили 144,17 млрд. грн, після чого вони зростали до

206,86 млрд. грн у 2021 році, але зменшилися до 130,14 млрд. грн у 2022 році.

Важливим інструментом здійснення державної інвестиційної діяльності є кредитування. Надання кредитів зросло впродовж трьох років, з 8,9 млрд. грн у 2018 році до 15,5 млрд. грн у 2020 році, після чого воно почало зменшуватись до 10,3 млрд. грн у 2022 році.

5. Здійснивши оцінку та відбір державних інвестиційних програм (проєктів), встановлено, що відповідальним виконавцем відбору державних інвестиційних проєктів є Міністерство економіки України. У 2021 році державним бюджетом було передбачено реалізацію 36 державних інвестиційних проектів в обсязі 4,04 млрд. грн., з яких 2,5 млрд. грн. заплановано для реалізації проектів у медичній сфері.

Для реалізацій інвестиційних проєктів приватно – державного партнерства створено Державну організацію «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства». Кількість проектів державно-приватного партнерства у 2021 році склала заплановані 193 од, що на 1 проект більше ніж у 2020 році, та на 6 проектів більше порівняно з 2019 роком.

Важливу роль у державній інвестиційні діяльності відіграє ДФРР, який є одним із інструментів впровадження державної політики. протягом досліджуваного періоду обсяг ДФРР становив менше 1% від доходів загального фонду Державного бюджету, тобто норма, встановлена Бюджетним кодексом України не виконувалась.

Основними державними програмами, які зараз реалізуються в Україні є: Державна програма «Доступні кредити 5-7-9»; Державна програма «Доступна іпотека 7%»; Державна програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%».

6. Висвітливши перспективи розвитку бюджетного фінансування інвестиційних програм (проєктів), з’ясовано, що Україні потрібно вивчати та застосовувати практики бюджетного інвестування, які вже ефективно використовуються в країнах Євросоюзу. Це передбачає не лише збільшення

бюджетних інвестицій, а й удосконалення управління ними шляхом визначення пріоритетів, розробки стратегій, та впровадження уніфікованих процедур відбору проєктів. Крім того, необхідно забезпечити ефективну координацію та контроль за виконанням інвестиційних програм, а також уникнути політичних впливів на цей процес. Успішне втілення цих заходів дозволить ефективно використовувати отримані донорські кошти та забезпечити сталий розвиток економіки України в післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бліхар М. Правові підходи до визначення поняття «бюджетні інвестиції». *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 100–104.

2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560–XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 646

3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 №. 2456–VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50–51. Ст. 572

4. Ватаманюк-Зелінська У. З. Підвищення ефективності бюджетного інвестування підприємницької діяльності в Україні. *Інноваційна економіка*. 2019. № 7–8. С. 85–91.

5. Слободянюк Н. О., Чечет Е. А. Бюджетні інвестиції в системі стратегічного розвитку національної економіки. Гроші, фінанси , кредит. 2016. Вип. III–IV (63–64). С. 270–280.

6. Бойчук Р. П. Форми, методи і інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності. *Право та інноваційне суспільство*. 2016. № 2 (7). С. 9–17.

7. Кириленко О.П., Максимчук О.С. Капітальні інвестиції з місцевих бюджетів: сучасна практика та перспективи удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2.

8. Косич А., Глухова В., Кравченко Х. Аналіз бюджетних інвестиційних ресурсів України. Економіка та суспільство. 2022. №35 URL: https://www.economyandsociety.in.ua/ index.php/journal/article/view/1103 (дата звернення 15.10.2023)

9. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації : монографія / В. Р. Сіденко та ін. Київ : КНТЕУ, 2017. 648 с.

10. Ліснічук О. А. Активізація бюджетних інвестицій спрямованих на економічний розвиток в Україні. *Приазовський економічний вісник.* 2018. № 6 (11). С. 460–464.

11. Сінько Я. В. Програмно-цільовий метод в управлінні розвитком територіальних громад : кваліфікаційна робота : спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / Поліський нац. ун-т, каф. економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління ; наук. кер. Захаріна О. В. Житомир, 2023. 36 с.

12. Ткачук Н. М. Фінансування бюджетних установ: теоретична сутність, форми і методи. *Наука й економіка*. 2018. № 2 (18). С. 99–105

13. Возняк Г. В. Бюджетні механізми підтримки розвитку регіонів в умовах модернізації економіки України. Регіональна економіка. 2014. № 3. С. 205–216.

14. Пухир С.Т. Систематизація сучасних фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в Україні. *Редакційна колегія*. 2021 с. 132.

15. Федорчак О. В. Державна підтримка реалізації інвестиційних проектів в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 3. С. 258-271.

16. Фесенко О. М. Принципи адміністративно-правового захисту інвестицій в Україні. *Правова позиція.* 2020. № 2 (27). С. 66 – 73

17. Гетманець, О. П. Правове забезпечення бюджетного інвестування: напрями удосконалення / Гетманець О. П. // Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Сер.: Право. – 2022. – Вип. 70. - С. 303-308.

18. Конституція України: офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с

19. Elizabeth C. McNichol. It is Time for States to Invest in Infrastructure / Updated March 19, 2019 / Centre of Budget and Policy Priorities. https://www.cbpp.org/research/state-budget-and-tax/its-time-for-statesto-invest-in-infrastructure

20. Нормативно-правові акти з питань бюджету URL: https://voz.gov.ua/normativno–pravov–akti–z–pitan–byudzhetu.html. (дата звернення 17.10.2023 р)

21. Вільчинський О. Сучасні тенденції реалізації державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, (1 (33), 198–212. 2023.

22. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL:http://www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 17.10.2023 р)

23. Державний вебпортал бюджету для громадян. URL: https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2022&budgetType=LOCAL (дата звернення: 17.10.2023).

24. Офіційний вебсайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.u (дата звернення 17.10.2023 р)

25. Аналіз вирівнювання доходної спроможності місцевих бюджетів в умовах воєнного стану: сучасний стан та оціню-вання нових підходів. URL: https://decentralization.gov.ua/. (дата звернення 17.10.2023 р)

26. Субвенція місцевим бюджетам. URL: https://oblikbudget.com.ua/article/216-subventsya-mstsevim-byudjetam-2021-pro-golovne#anc_5 (дата звернення 17.10.2023 р)

27. Про Державний бюджет України на 2023 р.: Закон України від 3 листопада 2022 р. № 2710–IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text. (дата звернення 17.10.2023 р)

28. Оцінка та відбір державних інвестиційних проєктів. Офіційні дані Міністерства економіки України. URL: https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=4485e869-f94c-4a94-9f33-f8dc86799244&title=OtsinkaTaVidbirDerzhavnikhInvestitsiinikhProektiv (дата звернення 21.10.2023 р)

29. Звіт про діяльність мінекономіки за 2021 рік. Офіційні дані Міністерства економіки України. URL: https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=019ec0d3-3e57-4308-bb15-7de348ce8016&tag=PlaniTaZviti (дата звернення 21.10.2023 р)

30. Про партиципацію. Атлас партиципаторного бюджету та український досвід. URL: https://pauci.org/ua/news/332 (дата звернення 21.10.2023 р)

31. Офіційні дані міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури. URL: https://mtu.gov.ua/ (дата звернення 21.10.2023 р)

32. Офіційні дані першої редакції законів України «Про державний бюджет» на 2015-2021 роки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ (дата звернення 21.10.2023 р)

33. Опарін В. М., Пйонтко Н. Б. Державний фонд регіонального розвитку в системі фінансового вирівнювання. *Фінанси України.* 2017. №7. С. 25-42.

34. Офіційні дані фонду розвитку підприємництва. URL: https://bdf.gov.ua/ (дата звернення 21.10.2023 р)

35. Ватаманюк-Зелінська У. З., Науменко К. А. Напрямки бюджетного інвестування та фінансування видатків в умовах воєнного стану. *The 5 th International scientific and practical conference—Modern research in world science‖(August 7-9, 2022) SPC—Sci-conf. com. ua, Lviv, Ukraine. 2022. 1067 p.*. 2022.

36. Ільїна А. Бюджетні інвестиції в людський капітал за масштабної кризи. *CIENTIA RUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного торговельно - економічного університету)*. 2022, 142(2), с. 21–35.

37. Верховна Рада України. Офіційний сайт. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 252, Київ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Tex (дата звернення 21.10.2023 р)

38. Урядовий портал. Офіційний сайт. Постанова від 20 травня 2022 р. № 613 «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» Київ. 2022. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-rozshiriv-perelik-prioritetnih-vidatkiv-byudzhetiv-v-umovah-voyennogo-stanu (дата звернення 21.10.2023 р)

39. Буряченко А. Військові облігації як ефективний інструмент залучення інвестицій під час війни. 2022 URL: https://comments.ua/ua/blog/viyskovi-obligacii-yak-efektivniy-instrument-zaluchennya-investiciy-pid-chas-viyni-1935.htm (дата звернення 21.10.2023 р)

40. Шевчук Н. Бюджет-2022: кому підвищать зарплати і чи зростуть пенсії. 2021. URL: https://lb.ua/economics/2021_/09/24/494666_byudzhet2022_pidvishchat.html (дата звернення 21.10.2023 р)

41. Руденко В. Бюджетні інвестиції як важливий елемент фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в країнах ЄС та в Україні. *Управління змінами та інновації*, 2022,(3), 19-26.

42. Proposal for a regulation of the European parliament and of the council establishing a Recovery and Resilience Facility : Document of European commission from 28 May 2020 No. COM/2020/408. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52020PC0408 (дата звернення 21.10.2023 р)

43. Official website of European commission. (n.d.). URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en. (дата звернення 21.10.2023 р)